Pühapäev, 20. september 2020 Tsooru kandi rahva teabeleht

TSOORU ANTSLA 14 SÄNNA 10

KÜLALEHT nr 142

Tsooru mõis ja Litsmetsa, Luhametsa, Piisi, Roosiku, Savilöövi, Kikkaoja, Viirapalu külad

TSOORU MÕISAPARK RAJATI 19. SAJANDI LÕPUS

Eelmises külalehes püüdsime selgust tuua Tsooru paisjärve tekkele ning selle kasutamisest ja kasutamisplaanidest. Nii nagu Tsooru paisjärvega, nõnda on ka Tsooru pargiga omajagu segadust. Selles lehes peatumegi pikemalt Tsooru pargil. Püüame analüüsida ja mõtestada lahti pargi rolli siinsele elule.

Tsooru mõisa kohta on esimesed teated 1516. aasatast, mil mõisa omanikeks olid Taubede aadliperekond. 1572. aastal sai Andreas Tuve järglane, Liivimaa Cesvaine ja Rõuge kihelkonna Tsooru härra Johannes Taube Poola kuningas Zugmunt II Augustilt vabahärra tiitli. Vahetanud mitmeid kordi omanikke, sai mõisa valdajaks 1625. aastal Budbergide perekond, kelle käes püsis mõis mõningate vaheaegadega kuni riigile võõrandamiseni. Budbergide valitsemisajal (tõenäoliselt 19. sajandi teisel poolel) valmis puidust peahoone ja rohked abihooned. Tänu tugevalt liigendatud reljeefile on mõisasüda hajutatud üsna suurele territooriumile.

19. sajandi lõpus rajatud pargist leiab iseloomulikult vabakujulisi- ja regulaarseid pargielemente. Arvestades, et kogu pargi planeeringut on aja jooksul rohkelt muudetud, annab parima ülevaate algsest mõisaplaneeringust aastast 1905 säilinud kaardimaterjal.

1905. aasta kaardilt on näha, et peahooneesine oli kujundatud regulaarseid pargielemente kasutades. Korrapärased puuderead jaotasid ala väiksemateks pargiruumideks. Üksikuid säilinud puuderidu võib leida ka tänasest pargipuistust.

Pargi idaosa on ajalooliselt olnud vabakujuline maastikupark. Kompositsiooniliselt on ala seotud järvega. Nimetatud ala oli tõenäoliselt välja raiutud looduslikust puistust, mida täiendati võõrliikidega. Parki läbis tihe vabakujuline teedevõrk ja edela-kirde suunaline oja. Pargile lisavad täiendavat väärtust nii Sänna kui Antsla suuna teedeäärsed pargialleed.

Kuni 2001. aastani oli Tsooru mõisapark kaitsealuste parkide nimistus. 2001. aasta oktoobris teostati Võrumaa Keskkonnateenistuse tellimusel ekspert Veljo Ranniku juhtimisel täiendav inventuur parkide nimekirjast välja arvatud põlispuude gruppide looduskaitselise väärtuse hindamiseks. Selle ekspertgrupi töötulemusena otsustatigi, et Tsooru park ei ole vabariikliku tähtsusega loodusobjekt. 2005. aastal soovitas

Võrumaa keskkonnateenistus võtta piirkonna seisukohalt olulist väärtust omav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla kas üldplaneeringu või detailplaneeringu kehtestamisega või volikogu määrusega. Samas soovituskirjas on lisatud ka, et algselt Tsooru mõisa ümber rajatud park on vaieldamatult piirkonna seisukohalt kaitset vääriv objekt.

Antsla vallavolikogu 16. septembri 2008. aasta määrusega nr 10 kinnitatigi Tsooru pargi kaitseeeskiri. Kaitse-eeskirja üldsättes on kirjas, et Tsooru park on kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt, milleks on maastik ja park. Kaitseala võetakse kaitse alla puhke- ja vaba aja veetmise võimaluste loomiseks, samuti loodusobjektiga piirneva avalikult kasutatava Tsooru paisjärve kaldariba sidumiseks ülejäänud pargiosaga. Eesmärgiks on loodusobjekt ajaloolis-kultuurilise väärtuse säilitamine ja arendamine ning kavakohane majandamine. Juba samal aastal kinnitas Antsla vallavalitsus 10. detsembri 2008 korraldusega 383 Tsooru keskuse kinnistu (park ja paisjärv) valitsejaks Tsooru rahvamaja.

2010. aastast alustati Tsooru pargi korrastustöödega. Vald sõlmis ka mitmeid lepinguid projekteerimiseks. Üks sõlmitud projekteerimislepingutest saigi lõplikult valmis 2012. aastal. Sama aasta 21. detsembril Antsla vallavalitsus kooskõlastas maastikuarhitekt Kati Niibo koostatud töö nr 2012-128K. „Muinsuskaitse eritingimused Tsooru mõisapargi eskiisprojekti koostamiseks. Tsooru mõisapargi ja rahvamaja ümbruse eskiisprojekt."

Eskiisprojekti üheks väärtuslikuks osaks pean pargile tehtud dendroloogilist hinnangut, milles ära märgitud kõik puud ning antud neile tervislik hinnang. Selgub, et enamus pargis leiduvatest liikidest on kodumaised. Domineerivad lehtpuud ja põõsad. Enamus liikidest harilik pärn, harilik jalakas ja harilik vaher.

„**Oluline osa pargi kujundusest moodustavad vaated veekogudele ja hoonetele.** Sugugi mitte kõik vaated ei lähtu veekogust, vaid avanevad pigem pargis jalutades. Selle tarvis on pargimaastikus likvideerimise all noored isetekkelise uuendusena kasvama hakanud harilikud saared ja harilikud jalakad piki kitsast vaatesihti." kirjutatakse projektis. ... „ Vaadete säilimise huvides peaks võsast ja puudest puhastatud ala niitma vastavalt kaks korda aastas." ... „ Park vajab heakorrastusprojekti mitte ainult uute taksonitega pargimaastiku täiendamise aspektist vaid ka säilitamaks pargis olemasolevaid ja sellele iseloomulikke taksoneid ja struktuuri ning maastikuelemente." Tsooru rahvamaja püüdis olemasolevate vahendite ja jõududega soovitusi ellu viia ning hoidis päevakorras ka teema eelprojektile täiendavalt projekti koostamist.

Kalle Nurk

TSOORU KESKUSE KATASTRIÜKSUS HÕLMAB NII MAISMAAD KUI VEEKOGU

Eelmises külalehes tutvustasime ja analüüsisime pikalt Tsooru järvele plaanitavast äritegevusest ning sellega seotud konfliktidest. 2007. aasta 20. novembri korraldusega 1.1-/782 andis Võru maavanem Ülo Tulik korralduse „Maa andmine munitsipaalomandisse"

1. Anda Antsla valla munitsipaalomandisse Tsooru keskuse maaüksus, pindalaga 5,8 ha, asukohaga Võru maakond Antsla vald Tsooru küla, sihtotstarbega sotsiaalmaa, vastavalt asendiplaanile.

Munitsipaalomandisse antaval maal hooned puuduvad. Maaüksusel asub osaliselt Tsooru paisjärv, ajaloomälestis „II Maailmasõjas hukkunute ühishaud" (kultuurimälestiste riiklik reg nr 5699) ning osaliselt arhitektuurimälestis „Tsooru mõisa park" (mälestise reg nr 14057). Maa antakse munitsipaalomandise avalikult kasutatavaks pargialaks.

Maavanema korraldusest lähtuvalt tuleb seega Tsooru keskuse maaüksust vaadata tervikuna, sõltumata sellest, et kinnistust on kohaliku kaitse alla võetud ainult 3,5 ha suurune park. Tervikuna seotust kinnitab ka asjaolu, et 27. detsember 2012 kooskõlastas Antsla vallavalitsus osühingust Hüüp Kati Niibo koostatud Tsooru mõisa pargi eelprojekti, milles tähtsat rolli omab ka puhketsooniks liigendatud pargiosast vaade ilusale paisjärvele

Kalle Nurk

TSOORU MÕISAPARGI ESKIISPROJEKT ANNAB SUUNA TSOORU KESKUSE ILMESTAMISEKS

2012. aastal Kati Niibo poolt koostatud eskiisprojekti eesmärgiks oligi koostada lähtetingimused mõisapargi edasiseks projekteerimiseks. Tsooru park on muinsuskaitsealune park. Mälestis on kaitse alla võetud kultuuriministri määrusega „"Kultuurimälestiseks tunnistamine" kultuuriministri 12.11.1997 määrusega nr 72. Seetõttu on muinsuskaitsega kooskõlastatud eritingimused. Nii on näiteks võimalik parki rajada välilava koos istepinkidega külateatri tarvis, pargis oleva oja ja tiikidesüsteem puhastada ning rajada vajalikud sillad. Pargipuistus on lubatud teha harvendusraie pargikujunduslikul väärtuslikemate puude esiletoomiseks ja muuta pargi ruumistruktuur avatumaks ja kasutajasõbralikumaks. Raiete kavandamisel tuleb seejuures lähtuda olulistest ja võimalikest uutest vaatesuundadest.

2012. aastal muinsuskaitse eritingimuste kooskõlastamise juures on aga üks väga olulune punkt. Nimelt kehtib kooskõlastus kaks aastat. Kui selle aja jooksul ei ole Muinsuskaitseametile esitatud kooskõlastamiseks nende alusel koostatud projekti, kuuluvad eritingimused uuele läbivaatamisele.

Tsooru park on eskiisprojektil jagatud kolme ossa.
<u>Ülemisel fotol</u> roheline osa on säilinud mõisaegne peahooneesine kujundatud pargielementidega, idapoolne pargiosa on vabakujuline maastikupark, mis kompositsiooniliselt seotud järvega. Nii ongi oranžikasse ossa kavandatud pargipaviljoni ja romantilise puhkusega seotud ala ning sinisele alale vabaõhulava koos parkimisvõimalustega. Punased kolmnurgad aga näitavad olulisi ja uusi võimalikke vaatesuundi.
<u>Alumisel fotol</u> on pargis kulgev kergliiklustee ja teised jalutusrajad.

26. veebruaril 2015 korraldusega nr 44 Antsla vallavalitsus tühistas Tsooru pargi ja järveosa kuulumise rahvamaja valitsemisalasse. Külalehe toimetusel puudub informatsioon, kelle määras vallavalitsus uueks Tsooru pargi valitsejaks. Küll on aastad näidanud, et tollal vallavanem Merike Prätzi tehtud vangerdus mõisapargi välisilmet ja tervist paremaks pole muutnud. Tsooru rahvamaja juhatajana olen paaril korral pöördunud vallavanema poole, sooviga saada rahvamaja valitsusalasse tagasi kasvõi osagi

pargist, et jätkata eskiisprojekti elluviimist, kuid tulemuseta. Siiski olen rahvamaja juhatajana omaalgatuslikult hoidnud korras seda pargi osa, kus paiknevad puuskulptuurid. Millal astutakse konkreetne samm, et park hakkaks tegelikult täitma rolli, mida sooviti kohaliku kaitse alla võtmisega ja arendatakse edasi vallavalitsuse poolt heakskiidetud eskiisprojekti. Küll aga tuleks lõpetada inimestele sisendamine, et Tsooru parki peabki niitma korra aastas ja rohkem see park hooldust ei vaja!

Siin jõuamegi meie valla ühe nõrgima lülini. Teeme küll kulutusi ning koostame igasugu projekte ja eelprojekte, kuid pole järjepidevad ja tehtud töö kaotab väärtuse. Nii on ka lugu Tsooru pargiga. Kaheksa aastat on eskiisprojekt seisnud kalevi all. Külalehes 137 sai viimati kirjutatud Tsooru pargi kasutamise mitmetest võimalustest loos „Tsooru pargis asub kolm puhkenurka". Artikli kirjutaja ütleb välja oma unistuse - „Kindlasti tuleb ka kunagi aeg, mil Tsooru park, kui üks keskuse vaatamisväärsusi, tõsisemalt käsile võetakse."

Kalle Nurk

TSOORU KESKUSESSE HAKATAKSE PROJEKTEERIMA KERGLIIKLUSTEED

Tsooru keskuses jalakäijatele ohtlikke liikumistingimusi on vallas korduvalt üles tõstatatud. Nii on näiteks pargi eskiisprojektis kirjas: *„Paralleelselt Antsla-Sänna teega on parki kavandatud asfaldist kattega kergliiklustee. Nimetatud kergliiklustee loob pargile olulise lisaväärtuse kuna annab võimaluse sõita jalgratta või rulluiskudega. Kergliiklustee on vajalik ka seetõttu, et nimetatud maanteelõik on üsna ohtlik ja jalgsi või rattaga liiklejate suunamine maanteelt kõrvale vajalik. Arvestades reljeefi eripära pargis, vajab kergliiklustee Sänna poolses osas liiklust rahustavaid meetmeid, et tagada liiklejate ohutus."*
Senini on jäänud need appihüüdeks kõrbes kui välja jätta valla arengukava, kus Tsooru kergliiklustee rajamist kopeeritakse ühest arengukava parandamisest ja täiendamisest teise. 16. juuni vallavolikogu istungil avanesid lõpuks ootusväravad. 2021. aasta teehoiukavasse kirjutati sisse Tsooru kergliiklustee projekteerimine. Nüüd oleks tarvis investeeringute kavasse samaks aastaks planeerida kogu pargiosa projekteerimine. Üheaegne projekteerimine annab pargile ülevaatlikuma lahenduse ning tuleb kindlasti ka odavam kui kaks tööd eri aegadel teha. Siiski ei tasu enne õhtut hõisata. Kuigi 2021. aasta teehoiukavasse on lisatud Tsooru kergliiklustee projekteerimine, pole see aasta veel käeski ega möödas. Tsooru bussijaama ja Mustamäe bussipeatuse vahelisele lõigule jääb liigagi palju sõlmküsimusi.

Teiseks mureprobleemiks on see, et kas vald tahab ja suudab välja ehitada projekteeritud tee või jääb see kalevi alla seisma nagu Tsooru pargi eskiisprojekt.

Siinjuures kutsungi kõiki vajadusel toeks olema elule äratatud Tsooru rajatava kergliiklustee mõtte viimist lõpuni kuni teostuseni. Hoiame põialt, et suudame seda teha samamoodi nagu Tsooru rahvamaja, mille korda ja kauniks tegemiseks projektist kuni lõpplahenduseni kulus kõigest viis aastat.

Kalle Nurk

ÜHEKSA KORDA MÕÕDA, ÜKS KORD LÕIKA

„Enne mõtle, kui ütled" on tuntud ja paljukasutatud vanarahva tarkussõna. Tihti me satume emotsioonide küüsi ning ei suuda kontrollida oma väljaütlemisi. Seetõttu ongi targem mõned asjad korrektselt paberile panna. Kirjutades teksti, on rohkem aega mõelduga tegeleda, seda viimistleda ning parandada. Veelgi parem on, kui keegi teine kirjapandu veelkord üle vaatab, kas ka teisele mõeldu õigesti arusaadav on.

Seoses vallavolikogu kiireloomulise otsusega anda osa Tsooru paisjärvest rendile, on inimestes tekitanud kahepoolseid arvamusi. Keda see otseselt ei puuduta, võtavad otsust ning sellega kaasnevat tegevust rahulikumalt. Jalgealune on tuliseks köetud neil, kes sellega kõige lähemalt kokku puutuvad.

Siiski tasub ka kaugemal seisjatel asjasse tuleviku suunitlusega mõelda. Ühe valusama näitena võib siinjuures tuua koroonapuhangut. Kui koroonaepideemia teises maailma otsas puhkes, olime kindlad, et meieni see ei jõua. Aga ei läinud kaua aega kui pidime kõik tõsise haigusega silmitsi olema. Õnneks on Tsooru veel haigusest puutumatu. Siiski on seoses Tsooru järvel kalapüügi arengutegelemisega pind näpus.

Eelmises külalehes kirjutasime ja analüüsisime pikalt, millised plaanid on kahel Tsooru kandi inimesel riigi poolt avalikuks kasutuseks oleval järvel ja kuidas nende plaan mõjutab külaelanikke. Igaüks meist mõtleb kasulikkusele, kuid mõnikord käitume vastupidiselt. See on ka põhjuseks, miks riigikogu liige Oudekki Loone korduvalt tõstatas Tsooru paisjärvele äritegevuseks maa rendileandmise arutelu juures küsimuse: „Mis saab külaelanik sellest kasu, kui kaotab ilusa ja vaikse loodusliku koha?"

Pärast maa rendilesaamist vallale esitatud äritegevuse kirjelduses seisab, et veekogu pannakse

täis pontoonsildu, mis peamiselt paiknevad ümber saarekese, üles seatakse kaamerad ning kui toitlustuskoht ei tööta, suletakse kettide ja tõkkepuudega sissepääs. See on ka loomulik ja arusaadav, sest oma äri eest peab seisma ja kaitsma. Kõik selline ettenägemus on selleks, et võõrad töövälisel ajal ligi tulla ei saaks.

Iga majanduslikult mõtlev inimene taipab kohe, et ega Tsooru järvel kalapüüki pakkuval ja keset järve pontoonsillal toitlustuskoha väljaehitamine odavalt kätte ei tule. Tuleb ju kaladki sisse osta. Kala küpsetamine kohapeal lisab veel toidule hinda juurde. Eriti karm järelvalvega on keskkonnaamet sellisele reostuskohale veepinnal, kust vesi voolab otse edasi Mustjõkke. Kõiki neid kulusid arvestades võib aimata, mis tuleb ühe püütud kala omahind ja kui see veel ka tahta kohapeal ära süüa ja lisada kasum juurde, siis meie kohalike hulgas on vähestel niipalju raha sukasääres, et seda endale muu elu-olu juures lubada saab.

Tsooru järvele oma ettevõtluse rajajad toetusallkirjade korjamise lehel on välja toonud kasusaajad – **turistid.**

Kes, kui palju ja kust kandist tulevad need pontoonsillal kalapüüdmist nautivad kalastajad, kellega peab kohalik elanikkond edaspidi silmitsi seisma?

Teise kohustusena võtavad arendajad hooldada järvesaart ja selle ümbrust, et see ei võsastuks ega mattuks umbrohtu.

Loodusarmastaja seisukohalt tekib küsimus - mida oleks vaja teha, et ilus väike järvesaareke oleks pilkupüüdev ja atraktiivne? Kas mitte väikese saare säilumiseks seoses selle mullakoostisega pole oluline rohu- ja puude ning põõsaste juurestiku olemasolu. Heina ja põõsaste mahavõtmisega kaob aga ka juurestik. Kas atraktiivsemaks muudavad saarel ja selle ümber pesitsevad linnud või pontoonsillad? Kui kasulik on saare ilule ja säilumisele selle pinnal ristі ja põiki päevade kaupa läbi jalutavad kümned või isegi sajad turistid? Kas järv saab ikkagi kaitstud paber ja plastikreostuse eest, mida tuuleiilid võivad laudadelt veekogusse lennutada?

Me võime küll ilusaid sõnu loopida, allkirju korjata, olla ükskõiksed jne. Aga lisaks tugevatele külgedele tuleks põhjalikult läbi kaaluda äritegevusega kaasnevad ohud ja nõrgad kohad. Just nendest viimasest kahest tegurist mitterääkimine on kuritahtlik, paljud inimesed on teadmatuses ja murelikud. Uute muutuste tagajärgedest on ikkagi nii vähe selgust. Praegune vallavalitsuse ja volikogu poolne tegevus on samastatav justkui tundmatus kohas pea ees vette hüppamine.

Kalle Nurk

VOLIKOGULE ESITATUD EELNÕU OLI LAPERGUNE

Kui rauda taguda korralikult ei oska, siis tasub need vajalikud tarkused enne voolimist selgeks teha. Üheks rauaks on vallavalitsus enda kätte võtnud soovi valla üldmaast välja lõigata Tsooru paisjärve saarega piirnev järveosa. Valesti rauda tagudes on see nüüd käes tulipunane. Raud pole veel valmis ja ka käest panna ei saa. Eelmises Külalehes kirjutasime volikogu otsusest saar siiski ärimaaks välja rentida. Üheks võimaluseks asja lepitamiseks oleks olnud, kui vallavalitsus koos arendajaga külarahva kokku kutsunud ning oma seisukoha ja teo oleks rahvale lahti selgitanud. Seda siiski ei tehtud. Nii ei jäänudki paaril tsoorulasel muud üle kui koostada vaie ja saata see volikogule otsuse ülevaatamiseks.

Kuna vaie on avalik, toome selle välja ka Külalehes.

VAIE
Antsla Vallavolikogu 16.06.2020 otsuse nr 22 kehtetuks tunnistamiseks
VAIDE RESOLUTSIOON:
palun tunnistada kehtetuks Antsla Vallavolikogu 16.06.2020 otsus nr 22, millega Antsla Vallavolikogu otsustas anda Sarif Building OÜ-le (registrikood 14960146) viieks aastaks tasuta kasutusse osa Tsooru park kinnisasjast (katastriüksus 14303:002:0134) pindala suurusega ligikaudu 0,63 ha.

1. ASJAOLUD
1.1. Antsla vallavolikogu võttis 16.06.2020 vastu otsuse nr 22, millega otsustas anda Sarif Building OÜ-le (registrikood 14960146) viieks aastaks tasuta kasutusse osa Tsooru park kinnisasjast (katastriüksus 14303:002:0134) pindala suurusega ligikaudu 0,63 ha.
1.2. Vaide esitaja Sylva Viin on kinnistu Ööbiksaare (katastritunnus 14303:002:1900) omanik ja vaide esitaja Mart Antsov on kinnistu Aasa talu (katastritunnus 14303:002:0036, 14303:002:0037 ja 14303:002:0038) omanik. Kinnistu Ööbiksaare on naaberkinnistuks kinnistule Tsooru park ning Aasa talu kinnistu on Ööbiksaare kinnistu naaberkinnistu. Tsooru järvel toimuv tegevus puudutab otseselt mõlema kinnistu omanikku.
1.3. Vaide esitajad said 16.06.2020 otsusest teatavaks Antsla valla kodulehe kaudu.
1.4. Vaide esitajad leiavad, et 16.06.2020 otsus on õigusvastane, kuna see ei vasta seadusele, sh on kaalutlusvigadega, ning tuleb alljärgnevatel põhjendustel kehtetuks tunnistada.

2. PÕHISTUSED

2.1. Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 4 lõigete 1 ja 2 kohaselt on kaalutlusõigus (diskretsioon) haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsuste tegemist või valida erinevate otsustuste vahel ning kaalutlusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutlusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.

HMS 54 kohaselt on haldusakt õiguspärane, kui ta on antud pädeva haldusorgani poolt andmise hetkel kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas,proportsionaalne, kaalutlusvigadeta ning vastab vorminõuetele.

HMS § 56 lõikest 1 tulenevalt ***peab kirjalik haldusakt olema kirjalikult põhjendatud ning haldusakti põhjendus esitatakse haldusaktis*** *või menetlusosalisele kättesaadavas dokumendis, millele on haldusaktis viidatud. Sama sätte lõike 3 kohaselt* ***tuleb kaalutlusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses märkida kaalutlused, millest haldusorgan on haldusakti andmisel lähtunud.***

Antsla vallavolikogu ***otsus ei sisalda mitte ühtegi valla kui haldusorgani poolset põhistust,*** *miks on otsustatud anda ligikaudu 0,63 ha suurune osa kinnisasjast Sarif Building OÜ kasutusse viieks aastaks. 16.06.2020 otsuses on üksnes toodud välja avalduse esitaja poolt esitatud põhjendused, kuid haldusaktist ei nähtu mitte ühtegi põhjendust ja kaalutlust, miks on vald otsustanud anda kinnistu osaliselt pikaajalisse tasuta kasutusse kalapüügiturismi arendamise eesmärgil.*

Tegemist on ilmselgelt kaalutlusveaga ja õigusvastase haldusaktiga, mille andmise asjaolusid ei ole haldusakti põhjal võimalik hinnata. Seega tuleb haldusakt sel põhjusel kehtetuks tunnistada.

2.2. HMS § 6 kohaselt on haldusorgan kohustatud välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajaduse korral koguma selleks tõendeid omal algatusel. Vaidlustatud otsuse andmisel ei ole HMS §-s 6 sä-testatud põhimõtet järgitud, sest ***välja ei ole selgita-tud kõik asjas tähtsust omavad asjaolud.*** *Enne 16.06.2020 toimunud volikogu istungit on vallale edastatud pöördumine, milles juhitakse valla tähelepanu sellele, et Sarif Building OÜ poolt taotletud tegevusega võidakse kahjustada Tsooru järve ja järvesaart <u>ning maatüki kasutusse andmist ei saa otsustada enne, kui on hinnatud taotletava tegevuse mõjusid.</u> Antud pöördumisele on alla kirjutanud Tsooru külaga seotud isikud (sh vaide esitajad). Pöördumises on välja toodud ka asjaolu, et maatüki tasuta kasutus-se andmise protsessi ei ole kaasatud külaelanikke, järvega piirnevate kinnistute omanikke, kelle õigusi ja huve Sarif Building OÜ kavandatav tegevus otse-selt mõjutab. Vallale oli enne otsuse tegemist teada, et külaelanikke ei ole korrektselt teavitatud sellest, et Tsooru järvel planeeritakse äritegevust ja kalapüügi-turismi. Vallale on edastatud info selle kohta, et väi-detavalt on korraldatud koosolek, kuid koosoleku toi-mumisest ja sellel arutatavatest küsimustest teavita-mine on olnud puudulik või lausa olematu. Tsooru küla ei ole nii suur, et külavanemal või muul asja-omasel isikul ei oleks võimalik teavitada külaelanik-ke, kellel on eeldatav huvi järvel toimuva osas, pla-neeritavast koosolekust. Eelkõige oleks pidanud sel-lest teavitama vaide esitajat Sylva Viin'i, kelle eluko-hast paarikümne meetri kaugusele planeeritakse tu-rismiobjekti, mis peaks hõlmama endas nii kalastus-kohta, toitlustamist kui ka meelelahutust. Sylva Viin on osalenud ka 16.06.2020 istungil, kus on selgitanud volikogu liikmetele, et antud otsuse vastuvõtmiseks ei ole piisavat infot, kuid volikogu on vaatamata sellele otsustanud avalduse rahuldada.*

Vald, teades, et Sarif Building OÜ avaldus ja vallapoolne tasuta kasutusse andmise otsus omab olulist mõju Tsooru järvele, on vaatamata sellele teinud kaalutlemata ja uurimispõhimõtet järgimata otsuse, mis ei ole õiguspärane. <u>Valla poolt on jäetud teostamata vähemalt alljärgnevad toimingud või välja selgitamata asjaolud, mis on kaalutletud otsuse tegemise vaieldamatud eeldused:</u>

- millist mõju avaldab planeeritav äritegevus Tsooru järvele (selles elavatele isenditele, taimedele, veele jms)

- kas Tsooru järvel olev saar üldse peab vastu planeeritavale tegevusele

- milline on Keskkonnaameti seisukoht Tsooru järvel planeeritava tegevuse osas s.t. kas planeeritav tegevus sellisel kujul on üldse aktsepteeritav

- milline on Maanteeameti seisukoht turismiobjekti osas, millele juurdepääs hakkab toimuma üle tee, mille juures ei ole jalakäijatele mõeldud liikumisteed

- kas ettevõttel, mis on asutatud 28.04.2020 s.o. viis päeva enne vallale avalduse esitamist, on olemas load, pädevus, nõusolekud taotletava äritegevusega tegelemiseks.

Vaide esitajale teadaolevalt ei ole vald ühtegi eelpool nimetatud, kuid kaalutlusõiguse teostamiseks vajalikku asjaolu välja selgitanud. Vallal on uurimispõhimõttest tulenevalt ***kohustus selgitada välja, kas taotletav tegevus on üldse võimalik ning sellest tulenevalt hinnata, kas maatüki pikaajalisse kasutusse andmine on põhjendatud.*** *Lähtuda ei saa siinkohal üksnes põhimõttest, et kui keegi soovib midagi maakohas teha, siis tuleb seda igal juhul aktsepteerida. Igale otsusele peab eelnema analüüs ja selgitama välja, kas taotletav tegevus on üldse reaalselt teostatav ja võimalik.* ***Vald ei saa olla pelgalt otsuste formaalne tegija, vaid valla kohustuseks on langetada otsused, millele on eelnenud kõigi asjas tähtsust omavate asjaolude väljaselgitamine. Uurimispõhimõtte järgimine on eriti oluline juhul, kui soovitakse arendada tegevust, millel on avaldusest nähtuvalt oluline mõju <u>keskkonnale, külaelanike elule.</u>***

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 2 lg 1 kohaselt on kohalik omavalitsus põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes vallavõi linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi. Vaidlustatud otsuse tegemisel ei ole lähtutud vallaelanike, Tsooru küla elanike, huvidest. Vallale on edastatud enne otsuse tegemist teave selle kohta, et tegelikkuses ei ole külaelanikke, eelkõige Tsooru järvega piirnevate kinnistute omanikke, teavitatud planeeritavast tegevusest ning neid ei ole otsustamisse kaasatud. Valla elanike huvide väljaselgitamine peaks olema valla seisukohalt elementaarne esmase uurimispõhimõtte rakendamine, mida antud juhul ei ole järgitud. Kuigi vallale on esitatud teave, et väidetavalt on olemas külakoosoleku otsus Tsooru järvel planeeritava tegevuse aktsepteerimise osas, siis küsimus on sellise otsustuse õiguspärasuses (kuidas ja keda on informeeritud, kaasatud jne) ning kas tegemist ei olnud üksnes teatud hulga inimeste kogunemisega. Vaide esitaja Sylva Viin on osalenud ka volikogu 16.06.2020 istungil ja informeerinud valda tema kinnistut mõjutavatest asjaoludest ning esitanud vallale ka täiendava allkirjastatud pöördumise järve kaitse toetuseks. Vaatamata vallal olevale infole, et järvel planeeritava tegevuse ja selle mõjude osas puudub selgus, on vald otsustanud teha otsuse, mis ei vasta esmastele haldusaktile kehtestatud nõuetele.

Planeeritava tegevuse mõju keskkonnale (kalad, saarel pesitsevad linnud, saare taimestik) on täielikult hindamata, sest vastavate asjaolude väljaselgitamine ei nähtu vaidlustatud otsusest**. Arvestades sellega, et Sarif Building OÜ oli vallale avalduse esitamise ajal viis päeva tegutsenud ettevõte, **oli vallal kõrgendatud vajadus kontrollida taolise ettevõtte poolt planeeritavat tegevust ja selgitada välja, kas ettevõtte poolt on ka tegelikkuses tagatud nõuetekohane tegutsemine olukorras, kus ettevõttel majandustegevus puudub.

*2.3. Riigikohtu praktikas on asutud seisukohale, et **diskretsiooniotsuse põhikaalutlused peavad sisalduma haldusaktis** (Riigikohtu 03.12.2013 otsus haldusasjas nr 3-3-1-47-12, Riigikohtu 15.10.2013 otsus haldusasjas nr 3-3-1-35-13). Haldusakti põhjendamiseks ei piisa sellest, kui haldusorgan tsiteerib haldusaktis Sarif Building OÜ avalduses toodut, vaid haldusakti põhjendused peavad sisaldama haldusorgani igakülgseid ja motiveeritud kaalutlusi selle kohta, miks haldusorgan peab põhjendatuks avaldus rahuldada. Vaidlustatud otsus ei sisalda kaalutlusi, mis on kohtupraktika kohaselt käsitletav haldusmenetluse normi rikkumisena ning on aluseks vaidlustatud otsuse kehtetuks tunnistamisele.*

Vaide esitajad taotlevad vaidlustatud otsuse kehtetuks tunnistamist, kohase haldusmenetluse läbiviimist, mille käigus selgitatakse välja kõik asjas tähtsust omavad asjaolud s.t. planeeritava tegevuse võimalikkus ja selle mõju ümbritsevale keskkonnale ja kinnistutele, Tsooru küla elanike arvamuse kohane väljaselgitamine selle kohta, kas Tsooru järvel asuvale saarele meelelahutus- ja toitlustuskoha tegemine ning järvele pontoonide ja võrkbasseinide paigaldamine on nende huvides.

Vaide esitajad kinnitavad, et vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust.
Lugupidamisega
/allkirjastatud digitaalselt/
Karin Antsov
vandeadvokaat

Kalle Nurk

JAREK JÕELA ON NÕUS OMA VÄLJAÜTLEMISTE ÕIGSUST VANDE ALL TUNNISTAMA

10. augustil toimunud vallavolikogu istungil oli teise päevakorra punktina „Vaideotsus Sylva Viin ja Mart Antsov vaides Antsla Vallavolikogu 16.06.2020 otsusele nr 22 „Tsooru pargi kinnisasja osaline kasutusse andmine" Enne kui päevakorra punkti käsitlema hakati, palus Jarek Jõela sõna:

„Seoses sellega, et Tsooru järvesaare projektiga on väga palju vastakaid arvamusi ja käitumisi. Seoses sellega soovin paar sõna, enne kui pean volikogu saalist lahkuma. Väga palju on räägitud salaja, ei ole väga pädev.

Kõik on tehtud täpselt nii nagu vallavalitsus on arendajale ette näinud, kirjutanud, soovinud. Soovid on täidetud.

Kui öeldi, et on vaja teha avalikustamise koosolek, ka seda tehti. Külaleht muidugi märkis selle ära, et plangu peal oli kuulutus nähtamatu, siis täpselt oli samasugune kollane nagu on rahvamaja enda kuulutuste paber plangu peal. Oli pandud aegsasti üles, täpselt sellepärast, et näeksid seda ka nädalavahetusel, et nad saaksid tulla koosolekule. Teavituse poole pealt, et kui vaietes ja vastu allkirjade korjamise poole pealt oli hästi palju erinevaid nõndanimetatud allkirju, korjatud selle projekti vastu, siis ausalt öeldes üks jagu nendest allkirjadest oli valega inimestelt välja petetud. Kas see aus on või mitte, eks seda iga inimene otsustab ise, et kui väidetakse, et kui sa mulle allkirja ei anna, siis sa enam kala püüda ei saa, oli üks väide konkreetselt. Teine, kui allkirja mulle ei anna selle projekti vastu, siis põhimõtteliselt järvesaar tallatakse ära mutta või järve. Järve saar tallatakse üldse ära. Seda me kahjuks jälle tõepõhjana võtta ei saa.

Üks hästi kurb argument on see, et proua Sylva Viin ei teadnud, et koosolek toimub. See on vale kahjuks, et ta ei tulnud. Kuid kaks päeva enne eelmise volikogu istungit proua Viina pool käisin kodus projekti teemal vestlemas, siis ta ütles, et ma ei hakanud tulema koosolekule, sul oli kindlasti sinna kõva seljatagune kokku aetud. Mina võin tema sõnu kinnitada ka vande all, tema kahjuks valet väita ei saa. Nii oligi.

Hästi palju on erinevaid valesid meil olnud ka selle koha pealt, et kui meil oli ühiskoosolek, siis härra Kalle Nurk väitis, et küla koosolekul olnud 12 . inimesest üks helistas samal õhtul ja mõningad inimesed järgmisel päeval. See teeb vähemalt kolm tükki. Väidet on kontrollitud. Ei vasta kahjuks tõele. Täpselt sama moodi, et väita, et Tsooru rahvas on loll, ta ei saa aru, millele alla kirjutab, siis nõndanimetatud koosolekul oli ainult registreerimisleht, millele paluti inimeste allkirjad. Ei poolt ega vastu ja inimesed olid sellest täitsa teadlikud.

Kui seda asja nii-või naa pidi üle vaadata, siis on hästi kurb, et selliste valedega minnakse seda otseses mõttes teisi laimama.

Arendajad käisid korjasid projekti toetuseks ka hääli. Neid ei pidanud käima Tartus ega Tallinnas ega võõraste käest lunimas. Need on meie omakandi inimesed ja seal on 120 häält projekti toetuseks. Seda pole mõeldud kiusu jaoks, vaid see on mõeldud selle jaoks, et tegelikult välja selgitada, mida Tsooru rahvas tahab või oleks tahtnud, sest volikogu teeb täna ise selle otsuse. Ja inimestega vesteldes ütleme 60-70% ulatuses jäi kõlama väga huvitav lause: „Kui kaua Antsla vallavalitsus maksab ühele rahvamaja juhatajale palka, kui ta seal mitte midagi ei tee!"
Aitäh!. Palun protokollida, et Jarek lahkub saalist välja."

Selle asemel, et vallavalitsuse ja arendajate eestvõttel kutsuda Tsooru kandi kogukond uuesti kokku, otsustasid arendajad asuda majast majja koguma inimestelt toetusallkirju enda ettevõtmise toetuseks.

Allkirjakogumise lehel seisis tekst

Avaldus

Tsooru järve atraktiivsemaks muutmiseks ja seeläbi külaelu edendamiseks.

Tsooru järvele ja järvesaarele kavandatav kalaturismi viljelev projekt aitab kaasa Tsooru küla arengule ja muutub seeläbi meie kodukoha atraktiivsemaks. Selle ettevõtmisega toome piirkonda turiste, kes siia kanti muidu ei satuks. Samas võtame selle projektiga kohustuse hooldada järve saart ja selle ümbrust, et see ei võsastuks ega mattuks umbrohtu.

Meie tegevus on kooskõlastatud Keskkonnaametiga, Muinsuskaitsega, Antsla vallavalitsusega ja on ka läbi arutatud külakoosolekul, millest oli võimalik kõigil külaelanikel osa võtta. Osalenute seas vastuseisu ei olnud.

Avaldusele on lisatud projekti eeskirjad, kirjeldused ja erinevad dokumendid.

Oleme kavandatava projekti poolt ja soovime, et meie külaelu elavneks ja oleks jätkusuutlik.

Eelnimetatud tekstile on Jarek Jõela sõnade kohaselt alla kirjutanud Tsooru kandi 120 inimest. See teeb ligikaudu 25% piirkonna elanikkonnast. Teise 75% arvamus on hetkel teadmata. Jarek Jõela sõnavõtus volikogus võib ka järeldada seda, et suurem aur äriprojekti tutvustamise asemel võis kuluda Sylva Viina ja Kalle Nurga halvustamisele ja Tsooru rahvamaja juhataja sobivuse analüüsimisele. Seega võidi juhtida allkirja kogumisel inimeste tähelepanu hoopis teisele teemale ja sellega välja meelitada allkiri kui nende poolt kangelaslikele Tsooru kandi elu elavdajatele ja arendajatele. Lähenemine sellele läbi sepitsuste ja inimeste vahelise tüli tekitamisega pole küll kogukonna arendamiseks valitud õige tee. Et avalikkus saaks ühtmoodi aru ja kogukonna arenguga oleks arvestatud kõiki liikmeid, ongi seadustega reguleeritud detailplaneering. Sellise õige tee valikust aga ei ole huvitatud arendajad ega vallavalitsus.

Külalehe toimetus pöördus Sylva Viina poole selgituste saamiseks Jarek Jõela vallavolikogus väljaütlemiste kohta

Sylva Viin: „Helistasin Jarek Jõelale ja kutsusin paar päeva enne 16. juuni volikogu istungit meile külla sooviga asjaolusid selgitada. Et rääkida talle, miks hakkasin toetusallkirju koguma. Lootsin, et kui asju rahulikult ajada, siis ei teki kogukonnas pingeid ja tülisid, mida mina, hiljuti siia kolinuna, kindlasti ei soovi. Mul ei ole kellegagi külaelanikest siiani mingeid konflikte olnud. Loodan, et suhted jäävad heaks edaspidigi. Igaüks, kes kolib uude kohta, üritab ju ikka kogukonnaga hästi läbi saada. Ma ei taha mitte ühegi Tsooru elaniku kohta midagi halba öelda. Kõik inimesed, kellega allkirju kogudes rääkisin, olid väga sõbralikud ja kõik allkirjaandjad tegid seda vabatahtlikult. Me elame vabal maal ja igal kodanikul on õigus oma arvamusele. Minulgi on õigus enda, oma kodu eest seista, oma kodu kaitseks allkirju koguda.

Minu kodu on mulle väga tähtis, sõidan igal tööpäeval pärast päevatööd siia ja hommikul jälle Võrru tagasi. Minu elukaaslane sõidab igal nädalavahetusel teisest Eesti otsast, et siin töönädalast puhata. Kalaturismi projekt muudaks meie elu kardinaalselt. Mind oleks pidanud kindlasti eelnevalt projektiga tutvustama, olen vahetu piirinaaber.

Kui Jarek Jõela minu juures kodus viibides päris minu koosolekule mittetulemise põhjust, sai sama vastuse, mille andsin minu haigusest huvitatud volikogu liikmele 16. juuni volikogu istungil. Jarek Jõelale vastasin, et olin haiguslehel ja selgitasin täpsemalt. Meil oli just alanud kodus vundamendi remont. Minu jalaoperatsioonist oli vähe aega möödas, jalg oli valus, põletikuline. Siiski kõndisin neil päevil

liiga palju õues ringi, et näidata, kuhu liigne pinnas maha panna, eks lihtsalt ei suutnud rahulikult paigal püsida. Koosolekule minek ja seal seismine oleks jalale veelgi rohkem haiget teinud. Pidin tihti aegajalt jalale puhkust andma.

Naabrimees rääkis küll mulle koosoleku toimumise kohta, kuid ma ei saanud eelnevalt mingit infot, mida koosolekul arutama hakatakse. Mõtlesin, et võib-olla tahavad jälle jaanipäevaks järvele või saarele tulukesi panna või midagi sarnast. Kui oleksin teadnud, et see on minu jaoks nii oluline, oleksin igal juhul kohale läinud. Ma ei usu, et üldse keegi suudaks jätta koosolekule minemata, kui kuuleks, et tema akna taha midagi ehitada plaanitakse. See huvitaks igaüht meist, kes oleks minuga samas olukorras.

Mulle meenub, et allkirju kogudes rääkisid inimesed koosoleku kuulutusest, mis olevat olnud üsna väike paber. Kuulutuse sisu kõlanud umbes nii -

Head järveäärsed elanikud ja teised Tsooru elanikud. Koguneme 28. mail kell 18 järve otsa juurde. Arutame, mida teha järvesaarega.

Enamik inimesi, kellega mina allkirju kogudes vestlesin, ütlesid, et nad ei ole kalaturismi projektist midagi kuulnud ja kuulutusel sellest juttu ei olnud.

Lisaks Sylva Viinale solvas ja halvustas Jarek Jõela volikogu ja avalikkuse ees Kalle Nurga mainet ja pani kahtluse alla rahvamaja juhataja sobivuse oma ametikohale.

Miks Jarek Jõela esines sellise sõnavõtuga poole volikogu istungi ajal enne vaide arutelu, võttes üles teemad, mis polnud üldse seotud volikogu päevateemadega. Tavaliselt on kombeks sarnastel teemadel volinike tähelepanu juhtida istungi lõpus „Informatsioon" punkti all. Kas ühe isiku poolt vallakodanike halvustamine oleks sobinud isegi sellesse aega? Aga paistab, et meie valla volinikel on teistsugune arusaam eetikast ja kaaskodanike austamisest.

. VOLIKOGU JÄTTIS VAIDE RAHULDAMATA

10. augustil toimunud Antsla vallavolikogu erakorralisel istungil arutati teise päevakorra punktina vaiet, mis puudutas vallavolikogu juunikuu otsust osalise Tsooru järve rendileandmist äritegevuse eesmärgil. Taas toimus pikk arutelu. Kahe volikogu istungi vahel oli selgus tulnud selles osas, et Tsooru külavanem Jarek Jõela on siiski otseselt seotud äritegevuse alustamisega Tsooru paisjärvel, kuigi eelmises volikogus volikogu esimees väitis teadlikult, et ükski liige pole sellega seotud. Kummaline oli ka asjaolu, et enne vaide päevakorra punkti arutelu andis volikogu esimees Jarek Jõelale sõna, kuna see pidavat volikogu ruumist lahkuma. Selgus hakkas tulema, kui pärast punkti arutelu lõppu käskis volikogu esimees Jarek Jõela volikogu istungile tagasi kutsuda. Lõplik selgus on kirjas selle volikogu istungi protokollis, kus seisab, et Jarek Jõela tagandas ennast vaidele otsuse tegemise ajaks.

Kui eelmises volikogus mängisid volikogu esimees Merike Prätz ja Jarek Jõela kokku, rikkudes sellega volikogu põhimäärust, siis sel korral toimus sama ebaeetiline käitumine. Volikogu esimees lasi Jarek Jõelal eelnevalt mõjutada volinikke vaidele otsuse tegemiseks ja kumbki ei söandanud välja öelda otsest Jarek Jõela ruumist lahkumise põhjust – et vallavolikogu liige on seotud Tsooru järvel kavandatava äritegevusega.

Samas on (tõenäoliselt eelmise Külalehes toimunud arutlevatele artiklitele) vallavalitsus võtnud uue seisukoha. Enam ei räägita Tsooru külakoosolekust vaid Tsooru külas toimunud arendaja poolt korraldatud koosolekust. Arendajad, kutsudes rahvast järve äärde koosolekule, eksitasid nad rahvast kuulutusele alla kirjutades „Külavanem". Nii võiski kuulutuselt valesti aru saada – kas see on külakoosolek või arendaja koosolek? Tekitades segadust nii teksti sisuga kui ka koosolekule kutsujaga võib oletada, et suuri rahvamasse tegelikult ei tahetudki kohale. Sooviti lihtsalt linnukest kirja saada. Linnukese kirjasaamise eesmärgile juhtis juba juunikuu volikogus Oudekki Loone tähelepanu. Seda teemat ei arendatud edasi, sest abivallavanem Kurmet Müürsepp, kes oli koosolekul vallavalitsuse esindaja, rääkis külakoosolekust, mis oli korrektselt läbi viidud ja rahumeelne. Siiski on kahe eelnimetatud koosoleku tüübil väga suur vahe.

Kõike eelnevat kirjutades ja pöörates tähelepanu Jarek Jõela väljaütlemisele enne vaide arutelu: „*Kõik on tehtud täpselt nii nagu vallavalitsus on arendajale ette näinud, kirjutanud, soovinud. Soovid on täidetud.*", viivad mõtted hoopis sügavamale toimuvasse. Kui kokkumäng osutub tõeks, on Antsla valla juhtimises midagi väga valesti ja ohtlikku.

Vallavalitsus koostas volikogule vaide mitterahuldamise eelnõu. Eelnõu kandis ette vallavanem. Huvitavaks teeb asjaolu see, et ettekannet kuulates jäi mulje nagu vallavalitsus tunneb ennast volikoguna. Ettekanne on loetav volikogu protokollis, kuid toome siiski ära üksikud väljavõtted.

„*Antsla Vallavolikogu on seisukohal, et esitatud vaie tuleb jätta rahuldamata ja seda järgmistel põhjustel.*

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 71 lõike 1 kohaselt on vaidemenetluse algatamise õigus isikul, kes leiab, et haldusaktiga või haldusmenetluse käigus on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi.

Seega vaidemenetluses kehtib subjektiivse õiguskaitse põhimõte, s.t et vaiet võib esitada üksnes see isik, kelle õigusi või vabadusi haldusakt või toiming piirab.

Antud vaides ei ole märgitud, milliseid vaide esitaja õigusi või vabadusi on vaidlustatud otsusega piiratud.
Ehkki on vaieldav, kas vaide esitajad saavad olla antud vaidemenetluse osalised, vaatab volikogu vaide läbi põhjusel, et kaudselt võivad Sylva Viini huvid olla puudutatud, kuna ta on otseselt järveäärse kinnistu omanik. ....

Vallavalitsus on seisukohal, et piirinaaber on justkui kaudselt seotud. Tekib küsimus, kui kompetentsed on meie valla spetsialistid ja juhtkond?

Teine väljavõte vallavanema põhjendusest, miks jätta vaie rahuldamata.

„.....Tsooru küla elanike arvamuse väljaselgitamine. Antsla valla avalik huvi ei saa oleneda üksnes Tsooru elanike arvamusest. Tsooru külas arendaja poolt korraldatud koosolekul (teade oli väljas kaupluse juures teadetetahvlil) tutvustati kavandatavat äritegevust. Vald peab lähtuma kõigi vallaelanike huvidest. Turismi arendamine aitab kaasa terve valla ettevõtluse arendamisele, andes võimaluse kohalikele elanikele müüa oma toodangut, suurendada kohaliku kaupluse ja teiste piirkonnas asuvate toitlustus- ja majutusasutuste külastatavust.

Mis on siin valesti?

1. Juunikuu volikogus niiöelda naeruvääristati Sylva Viina poolt algatatud allkirjade korjamine, samuti avalikkusele petitsiooni kaudu toetusüleskutse, kui asjaga mitteseotud inimesed. Siis nüüd rõhutab vallavalitsus ***Antsla valla avalik huvi ei saa oleneda üksnes Tsooru elanike arvamusest.*** Kuu ajaga olukorrale täiesti ümberpööratud lähenemine. Järgnevad selgituslaused viivad aga kohe sohu. Vallavanem alustab kaitsekõnet äritegevusele, justkui oleks see peamine valla tegevusülesanne, vallakodaniku huvid ei loe miskit, isegi siis, kui see teda otseselt mõjutab.

Tekib küsimus, kas me tõesti tahtsime sellist väikevalda, mille nimel nähti palju vaeva, et mitte ühineda suureks vallaks. Jagati rahvale toona igasugu pudrumägesid ja pärast eristaatuse saamist jagas vallavolikogu toonastele läbiviijatele juhtidele eduka ühinemise eest aastapalkasid preemiaks, mis ulatusid kokku kümneid tuhandeid eurosid. Mitmed preemiasaajad on praegugi vallas otsustavatel kohtadel ja pooldavad üksmeelselt just praegu toimuvat.

Teine tähelepanek oleks see, et preemia vastuvõtjate hulgas ja praegust juhtimishooba käeshoidvat vallakodanikku kuuluvad Isamaa erakonda. Kahjuks oma tegevusega on Isamaa Erakonna reiting väga alla langenud. Kui palju on ühist Isamaa erakonna juhtimisel ja Antsla valla juhtimisel?

Kalle Nurk

RAHVAMAJADE VIIMISEST ÜHTSE JUHTIMISE ALLA

25. augustil arutas Antsla vallavolikogu alatine haridus- ja kultuurikomisjon valla kultuuri- ja noorsootööspetsialist Merle Tombaku, Antsla KSK juhataja kohusetäitja Kaili Kalle ning Uue-Antsla rahvamaja juhataja Kati Velneri taotlust kaotada ära rahvamajade juhatajate ametikohad ning viia kolm rahvamaja ühtse juhtimise alla.

Teeme ettepaneku viia Antsla valla allasutusena töötavad kultuuriasutused (Antsla Kultuuri ja Spordikeskus, Uue-Antsla Rahvamaja, Tsooru Rahvamaja) ühtse juhtimise alla Otepää ja Setomaa valla eeskujul.

Ühtse juhtimise alla viimise eesmärgiks on tõsta valla üldist kultuuritegevuse taset, kvaliteeti ning tegutsemist ülevallalise kultuurimeeskonnana (ühtne reklaam ja turundus, sündmuste ettevalmistamine ja korraldamine, inimressursi jagamine, vajaduspõhine eelarve ja vahendite kasutamine jmt).

Ühtse juhtimise positiivsed mõjud:

- *ressursside optimaalsem kasutamine (ühtne eelarve lihtsustab vajaduspõhisemalt vahendeid kasutada, näiteks ühel asutusel on eelarves vahendeid üle, mida saab vajadusel suunata teise asutuse tarbeks)*
- *olemasoleva tehnikapargi ühine haldamine ja kasutamine*
- *rahvamajade üleste töökohtade loomine (näiteks ühine töömees, helitehnik, loomejuht jmt), mis on oluline kvaliteedi ja eelarve kasutamise seisukohast*
- *rahvamajade olemasoleva personali vajaduspõhine rakendamine ülevallaliselt (ülevallalised, maakondlikud ja vabariiklikud sündmused)*
- *lihtsam kultuuritegevuse ülevaadet omada ning infot saada - üks vastutaja ja aruandja*
- *raamatupidamisprogrammi kasutuselevõtt (Otepää ja Setomaa vallas Vera), mis võimaldab asutuse juhil eelarveliste vahendite jooksvat jälgimist ja otstarbekamat kasutamist*
- *ühiste tegevuste kavandamine ja arendamine*
- *ühise valla kultuuritegevuse arengukava loomine*
- *ühtse infovälja ja kodulehe loomine*

Olulised aspektid

- *säilitada kõikides rahvamajades tegevus vähemalt samas mahus*
- *säilitada igas rahvamajas kohapealsete inimeste (kultuurikorraldaja) olemasolu*
- *uue juhi valimisel osalevad ka majade esindajad*

Soovime vallavolikogu otsust ettepaneku kohta enne 2021. aasta eelarve projekti esitamise tähtaega (oktoobri keskpaik). Vastame hea meelega täiendavatele küsimustele ja soovime osaleda vastavateemalistel aruteludel (vallavalitsuses, vallavolikogu komisjonides, vallavolikogus .

Kuna teema puudutab ka Tsooru rahvamaja, mille töösse on kolm ettepanekule allakirjutanut sekkunud ja mida ei poolda Tsooru kandi tegutsemishimuline

elanikkond, püüan tekkinud olukorda teisest vaatevinklist analüüsida.

Oma sõnavõtus kultuurispetsialist väitis, et Antsla kultuuri- ja rahvamajade ühise juhtimise alla viimise mõte ja soov on kulgenud loomuliku protsessi käigus. See tähendab, et pöördumise algatajad on asutuste juhid. Merle Tombaku väljaütlemise loomulikkusele võib läheneda ka teiselt vastupidisest vaatevinklist.

*kahest äramärgitud juhist üks tegelikult töötab kultuurimajas kunstnikuna ning on ajutiselt määratud juhataja kohusetäitjaks. Kohusetäitjana on ta olnud koroona eriolukorra ajal, kus rahvamaja töötanud väikese koormusega ning samas ta soovib võimalikult kiiresti kohusetäitja ametit maha panna. Tekib küsimus, kui põhjalikult on ta endale selgeks teinud ühinemisega kaasnevad nõrkused ja ohud.

*ettepanekusse on sisse kirjutatud kolmas rahvamaja (Tsooru), kelle juht näeb ühisjuhtimise alla viimises hoopis Tsooru kandis kultuurielu veelgi kiiremat kahanemist. Tsooru kandi rahvamaja juhtimine on ettepanekus kaasa haaratud jõuliselt.

* ettepaneku tegijad ei ole valgustanud ega kaasanud aruteludesse rahvamaja tegevuspiirkonda jäävat kogukonda ning kuulanud ära nende seisukohta ja arvamust.

Seega näeb spetsialistina töötav vallaametnik loomulikku protsessi väga lühinägelikult. Samuti ei näe ta reformimise juures kultuuriobjektina Linda rahvamaja, mille kordategemisse on vald panustanud juba kümneid tuhandeid ja mille tegevusse taaslülitamine on viimastel aastatel volikogus mitmel korral tulist arutelu esile toonud.

Kolmikust reformialgatajast üks tõstatas päev varem toimunud vallavalitsuses sama teema arutelu ajal küsimuse Antsla KSK nime muutmises ja soovis jätta välja spordi valdkond. Põhjuseks tõi olukorra, et Antsla KSK korraldab aastas spordisündmustest ainult jüriöö jooksu.

Komisjoni koosolekul tekkis lahkarvamus ka kahe kuldrelase vahel. Nimelt avaldas vallavanem Avo Kirsbaum isiklikku arvamust. „Isiklik arvamus on, et üksi saab ka tööd tehtud, aga koos jõuab kaugemale. Välja on toodud ühinemise plussid, loomulikult võib olla ka ohte, näiteks kust leiame hea juhi, kes suudab meeskonna tööle panna nii, et valla maine kasvaks, sest kultuuril on maine kujundamisel suur osa. Teine oht Tsooru ja Uue-Antsla rahvamajale (keskusest kaugemal asuvatele rahvamajadele) on see, et ka nendele jätkuks tegevusi ja raha ürituste korraldamiseks. Valdades, kus toimub ühine juhtimine, ei ole see niimoodi läinud" (väljavõte koosoleku protokollist).

Vallavanema poolt on see õige tähelepanu juhtimine, sest tavaliselt ongi kannatajateks just kaugemal asuvad väiksemad piirkonnad. Oli see ju ka üheks põhjuseks valdade ühinemisreformi ajal, kus Antsla ei soovinud võimu koondumist maakonna keskusesse ja taotles eriotsust väikevallana jäämiseks.

Volikogu aseesimees Margus Klaar, kes ühtlasi juhib haridus- ja kultuurikomisjoni, avaldas arvamust, et milleks oodata, ühinemine tuleb teha ära kohe. Kohe tegemise taga on aga kahe valla ühinemisleping, mida ta ise aitas koostada ja milles rahvale lubati vähemalt neli aastat rahvamajad säilitada muutumata kujul st eraldi seisev valla allasutus, millel volikogu poolt kinnitatud oma eelarve. Millest selline kiirustamine oma kandi rahvamaja juhtimise üleandmine keskjuhtimisse? Kas temas on kahtlus praeguse rahvamaja juhataja (Kati Velner) sobilikkuses ja võimekuses oma piirkonna kultuurielu edendada? Tõsi, oma taotlusega annab Kati Velner tõesti mõista soovist Uue-Antsla rahvamaja juhtimine üle anda kellelegi teisele.

Kui Kati Velneril napib jõudu rahvamaja juhtida ja ka Kaili Kalle soovib võimalikult kiiresti kohusetäitja kohast vabaneda, siis loomulik oleks hoopis need sammud astudagi ja lasta tulla asemele teistel võimekamal inimesel. Nemad aga on võtnud nõuks sellisel juhul läbi reformi sekkuda Tsooru rahvamaja juhtimisse. Vallavalitsuse istungil nägigi vallavanem ühe võimalusena osalist reformimist. Sellega polnud päri mõtte algatajad, sest siis poleks nende reformimise taotlusel justkui mõtet. Tekib küsimus, milles see mõte tegelikult ikkagi on? Tsooru on kogu aeg eemal ja iseseisev olnud ning tegutsenud omasoodu ja sealne kultuuriline tegevus valla mainet halvustanud pole, pigem vastupidi. Milleks haarata suurt tulist tükki suhu, kui segadust niigi palju. Uuringud näitavad, et kaks rahvamaja (Antsla KSK ja Uue-Antsla) teeninduspiirkonnad langevad suures osas kokku, nende kultuurilises käitumises on palju sarnasusi ja ka kultuurimeeskondlik koostöö väga hea. Seega igati teretulnud vallavanema mõttekäik. Kui ise soovitakse, siis võiks seal ka proovida.

Üheks nägemuse illusiooniks on kolmikul seegi, et just nemad on rollis, kes valivad endale uue juhi. Selline käik tekitab uue küsimuse: kes keda ikka sellisel puhul juhtima hakkab?

Koosolekul võttis muretundega sõna Raivo Vallner. Protokollis on kirjas: „Teemat on pikalt arutatud. Kaardistamine on tegemata, mis on selle ettepaneku tugevused, nõrkused, võimalused, ohud."

Hämmastav oli komisjoni esimehe Margus Klaari küsimusele järgnenud reaktsioon ja väljaütlemine: „Sa oled Nurga Kallega ühes paadis." Millisest paadist käis jutt ja palju neid paate siis on, jäigi lahti mõtestamata.

Volikogu esimees Merike Prätz nägi valla tulevast kultuurijuhti ühte neist kolmest. Võib olla ongi see kõik vaid hoopis üks rahvamajade reformimise mäng ja segaduse tekitamisega kellegi võimu veelgi tugevdada või siis enda olemuse vajalikkust tõestades mõni aasta edasi eksisteerida!

Raivo Vallner leidis, et reformiga saavutatud eesmärke on võimalik ka praegu teostada. Nõnda ta esitaski küsimuse: „Mis teid segab täna koostööd tegemast? Tahan näha ühte korralikku dokumenti, millised on suunad kultuuri valdkonnas.”

Protokollis on ka välja toodud Tsooru rahvamaja juhataja seisukoht, miks ta ei poolda praeguses olukorras rahvamajade juhtimist ühe inimese kätesse viimist.

Kalle Nurk: „Põhjuseid on palju. Raivo Vallner tõi mõne neist välja. Ettepanekus toodu on umbmäärane. Me ei tea, kas juht hakkab tegema nii nagu unistame, kui puuduvad tema töökohustused, samuti ei ole teada, millised kohustused jäävad praegustele rahvamajade juhatajatele. Praegustel kultuurimajadel on kõikidel oma traditsioonilised üritused, me ei tea, kas uus juht soovib neid jätkata. Tsooru piirkonna kultuuri ei päästa ka juht, lahendusi peame leidma mujalt.”

Kalle Nurk ütles edasi ka Tsooru kandi inimeste hoiakud rahvamaja viimisest ühtse juhtimise alla – kogukonnas on tehtud koosolekuid, kus rahvamaja tööga jäädi rahule. Toimus ka piirkonna ja selle naabrusesse jäävate MTÜ-de ühiskoosolek, kus jõuti seisukohale, et rahvamaja peaks jääma nii nagu on. Seda ei tohiks anda ei ühe MTÜ haldusesse ega viia ühise juhtimise alla.

Mis saab edasi? Lõpliku otsuse teeb volikogu.

Komisjonis lepiti kokku, et otsuse eelnõu esitataks juba septembrikuu volikokku.

Volikogu esimees selgitas, et selleks peab esitama kinnitamiseks struktuuri, ühisasutuse põhimääruse, uue juhi ametiülesannete kirjelduse ja SWOT analüüsi.

Ainult uue juhi ametiülesanne esitamise vajalikkus ei anna lõplikku selgust, kuidas tagatakse ikkagi ettepanekus väljatoodud oluline aspekt: *säilitada kõikides rahvamajades tegevus vähemalt samas mahus.* Mis siis juhtub ja saab, kui seda olulist aspekti kultuurireform ei saavuta. Ka selle aspekti peaksid reformijad endile selgeks tegema ja volinikele lahti kirjutama. Edu reformijatele ja hoiame põialt, et ei korduks otsustamise juures Tsooru paisjärvega sarnane olukord.

Kalle Nurk

RAHVAMAJADE TÖÖTAJAD TÕID VÄLJA ÜHINEMISE TUGEVAD JA NÕRGAD KOHAD

Arvestades haridus-ja kultuurikomisjonis volikogu esimees Merike Prätzi soovi rahvamajade ühendamise taotlus volikokku tuua juba septembri kuus ja selleks koostada SWOT analüüs, toimuski 9. septembril Antsla jahimajas SWOTanalüüs. Oma varasema kogetuga pean seda koosviibimise komplekteerimist ja läbiviimist SWOT analüüsimiseks üheks kõige õnnestunumaks. Suureks plussiks oli see, et kohale olid kutsutud ainult need, kes otseselt kõige rohkem seotud ja kokku puutuvad ning ka koosoleku läbiviija oli tasemel. Oli näha, et Võrumaa Arenduskeskuse kultuurispetsialist Kristi Vals tunneb oma tööd.

Analüüsimiseks jaguneti kolme gruppi. Grupp moodustus ühe rahvamaja töötajatest. Kuigi kirjapandu kandis iga meeskonna esindaja ette ja ühtne kokkuvõte Külalehe ilmumise ajaks tegemata, võib etterutates ühe inimese vaatenurgast siiski välja tuua:

* suur segadus ja teadmatus rahvamajade ühinemise kulgemises ja lõpptulemuses valitseb isegi nendes majades, kelle juhid on mõtte algatajad, rääkimata Tsooru rahvamajast. Tekkis arusaam, et ühinemisteemat majasiseselt pole lahti mõtestatud.
* Kõik grupid tunnetasid, et ühinemise tulemusena koondub kogu tegevus keskusesse ja kaugematel rahvamajadel lasub sulgemise oht.
* Tunti muret ka selle pärast, kust leitakse selline tubli juht, kes suudaks ellu viia kõik selle, millest kirjutavad taotlejad. Lubatakse ju Antsla kultuurielus suurt arenguhüpet ja teisi pudrumägesid.

Kristi Vals võttis päeva väga ilusti kokku. Ta ütles, et selle päeva SWOTanalüüsimine on alles esimene samm. Ees ootab palju tööd, kuidas nõrkused ja ohud ümber pöörata. Teadmatust on ikkagi liiga palju.

Kindlasti mõtisklesid paljud koduteel, miks ikkagi on vaja läbi viia rahvamajade ühinemist ja veel kiirustades.

Kas kohalolijad midagi sellelt koosolekult õppisid ja targemaks said? Jääb tunne, et ühinemise taotlejad mite. Nende käitumisest jääb mulje, et tempot pole maha võetud ja SWOTanalüüsimine oli teha tarvis ainult linnukese pärast. Midagi sarnast nagu Tsooru paisjärve rendileandmiseks soovitas vallavalitsus läbi viia Tsoorus külakoosoleku. Tsooru külakoosolekust aga oleme Külalehes juba pikalt kirjutanud ja analüüsinud.

Nii nagu läbimõtlematu ja kiirustades Tsooru paisjärve rendileandmise otsuse tegemine on Tsooru kogukonna lõhestanud, on suur lõhe tekkinud Antsla valla kultuurielus. Tsooru rahvamaja juhataja on sisse võtnud kaitseasendi vallavalitsus ja kahe teiselpool Mustjõge asuva rahvamaja juhataja vastu, et hoida alles ja säilitada Tsooru rahvamaja iseseisvus ja edasi eksisteerida valla allasutusena. Millega see kõik lõpeb ja kas Tsooru rahvamaja juhataja selja taga on ka aatekaaslasi, peaks selgust tooma juba lähikuud.

Kalle Nurk

MIS KOPUTAB SÜDAMETUNNISTUSELE

On üks koht, kuhu saab alati minna, mis ka ei juhtuks. See on kodu. Kõik me tahame, et kodus oleks turvaline ja hea olla. Me saame elus palju valikuid teha, nii ka oma kodu luues ja sisustades. Kuid kodu juures on midagi täiesti teistmoodi. Kodu on kõige kallim. Kodus loodame kaua õnnelikult ja turvaliselt elada. Vanemaks saades tunnetavad inimesed sageli vajadust oma teekonna lõpuni koju jääda. Erinevalt autost või mööbliesemest, isegi töökohast, on koduga seotud muutused raskemad taluda.

Me ei pruugi taibatagi, et et õnn ongi see, mis meil juba olemas on- olgu see siis hea tervis, armas kaaslane või turvaline kodu. Alles siis, kui millegi või kellegi kaotame, või tunnetame ohtu, et võime kaotada, mõistame selle tohutut väärtust. Elus võib kõik väga äkki muutuda. Ühel päeval asetab elu inimese karmi valiku ette: kas leppida sellega, mis haiget teeb, või siis võtta julgus kokku ja seista enda eest. Kuidas inimene peaks arvama iseendast, kui ta end isegi ei kaitse?

Mõnikord tehakse kummalistel põhjustel kummalisi asju, mõnikord isegi mitte selleks, et seda oleks vaja teha. Tehakse kasvõi tegemise pärast, et endal oleks parem tunne. Ehk aitab see meil tunda end vajalikena, olulistena. Aga inimese elu ei peaks olema selline, et aina rabeled, teadmata, kuhu välja jõuda soovid. Me tunneme oma tegudest rõõmu siis, kui oleme midagi väga hästi teinud.

Kõik see, mida inimene loob, peaks olema tehtud armastusega, nii et kogu maailm saab selle läbi paremaks muutuda. Niimoodi luues, arvestades ümbritseva keskkonnaga, loodusega, teiste inimestega, ei pea inimene valetama endale ega teistele, niimoodi leiab ta südamerahu, mis on ülim kõigest.

Kuigi turvatunne on inimesele äärmiselt tähtis ja selle puudumine muudab meid väga haavatavaks, seisame inimestena kõrgemal ainult esmavajadustega rahuldumisest. Meile ei piisa ainult toidust, veest ja esmasest ulualusest, meil on ka vajadus kuhugi kuuluda, ennast teostada. Kuid veel kõrgemal on aga teadmine, et leiame südamerahu vaid siis, kui oleme teinud asju õigesti. Seda reguleerib moraal, ühiskonna suhtumine, seda reguleerib eetika, mis meie südametunnistusele koputab.

Moraali kujundab inimest ümbritsev keskkond, kodu, kool, suhtlusringkond, ühiskond. Moraal määrab ühiskonnas käitumisreeglid. Meie mõtteid ja tegusid mõjutavad sotsiaalsed normid. Inimestena peame ära tundma, mil viisil on õige käituda. Paraku ei kehti ühiskonnas üldiselt aktsepteeritavad sotsiaalsed normid igal pool. See, kuidas inimesed millessegi suhtuvad, kuidas reageerivad, kuidas mingis sarnases olukorras käituvad, võib paiguti vägagi erineda üldtunnustatud põhimõtetest. Ja mida kauem on sellised teistmoodi käitumisviisid juurdunud, seda jäigemad nad on.

Eestis kehtivad demokraatia põhimõtted. See on väga hea. Siiski peab ka meie riigis tõde tõestama ja ikka võib juhtuda nii, et kes rohkem häält teeb, seda kuulatakse. Miks? Milline siis peaks meie ühiskond olema? Inimkond on juurelnud selle üle aastatuhandeid. Aga millist ühiskonda me ise tahame? Oma tegude, oma sõnade, oma suhtumisega me loome seda iga päev. See, mida küsime, millega nõustume, seda ka saame. Iga väike kogukond on ju ühiskonna osa, igal inimesel peaksid olema oma põhimõtted, tõekspidamised, veendumused. Et ei oleks nii, et „mis nüüd mina…“. Tulebki asjade üle järele mõelda. Tulebki enda eest seista. Üksainus julge samm tõstab tegelikult inimese sisemist rahulolu iseendaga meeletult palju.

Olles eetiline, aus ja heatahtlik saame rohkem sõbraks iseendaga- ning seejärel ka muu maailmaga.

NÕUKOGUDEAEGSED PÕLLUMAJANDUSJUHID SAID TSOORUS KOKKU

7. juulil kohtusid kümme Võrumaa endist sovhoosi-kolhoosijuhti Tsoorus. Pildil Mati Lindpere (vasakult), Väino Palo, Arvo Mõttus, Vello Kilusk, Arno Laul, Jüri Erikson, Ustav Allas, Vello Anipai, Vello Saarmann ja Hans Jürgenson. Pilt on tehtud 7. juulil 2020 Tsooru rahvamaja esisel parklas.

Foto: Kalle Nurk

Majandijuhtide võõrustajaks oli Tsooru kolhoosi esimees Mati Lindpere, kes oli esimeheks aastatel 1986-1993. Kohal oli ka sama kolhoosi esimees Arno Laul, kes oli esimees aastatel 1971-1980. Tookord kandis majand J.M. Sverdlovi nim kolhoosi nime. Majandeid esindasid veel Vello Anipai (Obinitsa ja Rõuge sovhoos), Jüri Erikson (Varstu sovhoos), Arvo Mõttus (Mõniste sovhoos), Hans Jürgenson (Kuldre kolhoos), Vello Kilusk (kolhoos Võit), Ustav Allas (Antsla kolhoos), Vello Saarmann (Sõmerpalu sovhoos) ja Väino Palo (Rõuge sovhoos). Meenutustest

jäid kõlama Väimela juht Heino Kuusik, kes 1990. aastate lõpus oli Võrumaa majandijuhtide kokkutuleku idee algataja ja esimene kokkukutsuja ning manalateele läinud Valter Kala, kes juhtis Kirovi kolhoosi 26 aastat ning oli kõigil kokkutulekutel alati kohal.

Kokkutulnud meenutasid kohati uskumatuid lugusid. Kui oleks ka, kes neid lugusid kirja paneks. Siiski on Enn Esko ühte 400. leheküljelisse raamatusse „Taludest taludeni läbi kolhoosiaja" kokku koondatud 70 põllumehe-naise kolhoosilugu, mis aga justkui piisake meres. Mälestused inimajus aga kustuvad. Tsoorul on oma paarikümne minutiline tummfilm, mis kokku pandud 40. kolhoosi juubeliaastaks ning kajastab kolhoosnike tegemisi läbi aasta. Teisipäeval seda liikuvat nostalgiafilmi Tsooru rahvamajas kinoekraanilt ka pakuti.

1993. aastal, mil seadusega lõpetati majandite ajastu, oli Võrumaal 20 sovhoosi-kolhoosi ning Antsla ja Väimela sovhoostehnikum. Nende eesotsas seisvaid põllumajandustootjaid aga kutsuti „punaparuniteks". Olid ajad, mida nooremal põlvkonnal on raske ette kujutadagi. Tolleaegsete juhtide õlul oli vastutus nii elanikkonna toidulaua kui ka kohapealse kultuuri- ja hariduselu eest. Ka juhtimisel olid hoopis teised hoovad. Üheks paljuräägitud meetodiks oli kõige võimaliku saamine alkoholi eest. Kui midagi otsima või saama läksid, pidi alati pudel kaasas olema. Nii näiteks Vello Saarmann meenutas Sõmerpalu sovhoosi kontoriehitust, kuidas Tallinnas üks restorani öö kõrvaldas kõik ehitustakistused ning tagasi sõites olid paberid täis kooskõlastusi. Vello Saarmann meenutab ka seda, et 1961. aastal pärast Vana-Antsla Sovhoostehnikumi lõpetamist ja enne sõjaväkke minekut oli tema esimeseks töökohaks J. M Sverdlovi nimelises kolhoosis Roosiku külas brigadiriamet. Kohalik brigadir Agathe Laurand ei soovinud enam seda ametit pidada ja nii ta siiamaile sattus. Ringi sõitis mootorrattaga. Korteri sai ta majas, kus praegu elab perekond Sloog. Pesemas käis lähedal olevas Mustjões. Veel detsembri kuus polnud majas ühtegi küttekollet. Tol ajal teiselpool jõge heinamaa kolhoosile ei kuulunud ja ka palksilda (mida ka praegu enam pole) ei olnud.

Nüüd, mil pea 30 aastat nõukogudeaegsed põllumajandusjuhid ehk „punaparunid" ametipostidest ilma, tullakse Võrumaal igal aastal seitsmendal kuul seitsmendal päeval kell 11 viimasel kokkusaamisel kokkulepitud kohas kokku, et meenutada möödunud aegu. Järgmiseks võõrustajaks on Jaak Pächter Rõuges ning kogunemiskohaks kirikuplats.

Kalle Nurk

TSOORU RAHVAMAJAS ÕPITI MAALIMA

Fotod: Kalle Nurk

Külalehes 141 kirjutasime Tsooru rahvamajas kavandatavast kahepäevasest kunstilaagrist. Nii nagu kavandatud, toimuski 23.-24. juulil kunstilaager. Hea koostöö ja hästi läbimõeldud tegevuskava kunstnik Eero Aleviga tulemuseks võib lugeda ettevõtmise õnnestumise. Üks eesmärk oli leida üles need inimesed, keda tõsiselt huvitab joonistamine, on kannatust seda teha ja sobitada kaheks päevaks ühte ruumi. Kavandatud oli ka poolepäevane looduse maalimine õues. Kahjuks segas seda ilm ja tuul. Nii jäigi sel korral paberile kandmata hulgaliselt Tsooru kaunist loodusest.

Südantsoojendav oli vaadata, kuidas 7aastased lapsed haarasid kätte joonistusvahendid ja püüdsid paberile saada neile etteantud eksponaate. Või siis teisel täispikal päeval kümme kunstnikku modelli maalisid. Veelgi huvitavam oli tõdeda seda, kuidas inimesed nägid ühte ja sama objekti täiesti erinevas kujutluspildis. Seda just värvide valikul. Objekti enda olemasolu paberil tuli loomulikult välja nõnda, milline oli joonistaja alusvundament. Aga selleks see laager oligi, et ennast edasi arendada, saada juhiseid õpetajalt ja fantaasiat arendada teiste maalijate töid jälgides. Silmad särasid igatahes kõigil, kes oma töötulemust hindasid. Tänu Võrumaa Kultuurkapitali toetusele ja Tsooru rahvamaja eelarve võimalustele, oli võimalik tulevaste kunstnikele algõpe läbi viia tasuta. Nähes ettevõtmise nii suurt kasutegurit, ongi pöördutud uuesti Võrumaa Kultuurkapitali poole palvega, saada uut rahastussüsti ettevõtmise jätkamiseks ja

siis juba kasutada teisi vahendeid maalimiseks. Kust leitakse teine osa vajaminevat raha ja millal see toimuma saab, on hetkel lahtine. Esialgsed plaanid on teine kunstilaager Tsoorus läbi viia juba jõulukuul.

Aitäh, toetajatele, kunstnik-õpetaja Eero Alevile ja loomulikult tublidele osalejatele-õpilastele!

Kalle Nurk

TSOORUS ON, MIDA KÜLALISTELE NÄIDATA

Tsoorus jagub vaatamisväärsusi. Need tuleks kokku koguda ja ühte infovoldikusse ära mahutada. Siis teab läbirändaja kust mida otsida ja saab teada objekti lühiajaloost. Siiski siinse kandi kõige suuremaks tõmbenumbriks on Tsooru kolhoosi kontor. Kuigi hoone on lagunenud, annab siiski selle ilmet parandada. Esimest korda tundsin suurt häbi kontorihoone ja selle ümbruse pärast, kui 2013. aasta suvel tuli Rene Vilbre seda pildistama Eesti Televisiooni jaoks. Tollal ulatus hooneümbruse hein rinnuni.

Rene Vilbre Tsooru kontorihoone pildistamiseks õiget kohta valimas. Pilt on tehtud 28. juunil 2013.

Fotod: Kalle Nurk

Kontorihoone ümbrus 2013. aastal

Siis saigi mõttes otsus tehtud, et kontorihoone tuleks kuidagi vaatamisväärsemaks muuta. Nii saigi omanik üles otsitud, ja vastastikune koostöö-abistaminegi sõlmitud. Aknad said kinni löödud laudadega. Siis tuli väike tagasilöök. Ettevõtlik arendaja nägi võimalust kontor muuks otstarbeks ära kasutada ja sõlmis ise omanikuga uue koostöölepingu. Aegadega on palju laudu akende eest ära kistud ja eks arendaja poolt piiritletud maa-alagi hooldamata. Kohati paistab see välja keskkonna reostusena. Õnneks jääb see kõik hoone ja pargivahelisse alasse ning tee pealt vaadatuna väga silma ei riiva. Kes aga kohapeal peatuvad ja hoonet uudistavad, võib küll jääda tsoorulastest halb arvamus. Loodame, et turismiarendaja millalgi saab ise ka sellest aru ning hoiab ikka oma territooriumi korras.

Teine, mille võiks korda teha võimalikult kiiresti, oleks pargis asuv väike tiigike puhkekohana. Märkasin suvel mitmeid läbisõitvaid turiste jalgratastel. Tsooru kauplus on neile alati üheks moonavarumise kohaks. Siin kinnitatakse siis ka natuke keha. Aga kus istuda ja süüa. Ega polegi muud kohta kui tee ääres seistes.

Kui juba tiik käsil, võiks välja ehitada ilusa paviljonmaja parki ning valja lõigata vaate Tsooru järvele ning sealsele saarele.

Kahjuks on vallal ja arendajatel teised plaanid. Nagu me teame, jättis volikogu vaide rahuldamata ning juba järgmisel aastal on esimesed tulemused näha. Arendajad lubavad küll saarekese ja sealse looduse eest hooldada. Aga kui nende armastus looduse vastu on sama, mida näitasid tänavu enne jaanipäeva, siis küll midagi head loota pole. Nimelt otsustasid nad lisaks pargile ja järveäärsele kaldale saarel heina maha trimmerdada.

Tsooru paisjärve saareke. Pildi keskel kalda servas on näha kajakapoega, kes on jäänud ohtude eest kaitseta pärast saarel toimunud trimmerdamist. Pilt on tehtud 2. juulil 2020.

Foto: Kalle Nurk

Ei pannud nad tähele hädakisaga karjuvaid kajakaid pea kohal ning andnud armu abitutele kajakapoegadele saarel. Nemad näitasid, kes on tulevane peremees saarel ja see pole varsti enam koht, kus

linnud pesitseda saaksid. Kas kolm kajakapoega ka ellu jäid ja jõudsid lendamisegi ära õppida, pole teada. Igatahes pärast trimmerdamist pojakesed lageda taeva all paljakspöetud saarel ema toidutoomist ootasid.

Kalle Nurk

GRUPP ON KOOS!

Grupp jalgrattureid Tsooru kolhoosikontoriga tutvumas. Pilt on tehtud 3. juulil 2020.

Fotod: Kalle Nurk

"Grupp on koos!" Hüüab see, kes on viimane ja kellel on täielik ülevaade asjade seisust. Rattad laetakse 12 tonnise kandevõimega rekka peale ja seiklus võib alata, esialgu küll rongiga, mis viib 18 täiseas meest Tallinnast Põlvasse, Lõuna-Eesti tõmbekeskusse, kuskohast algab "Lõuna Eesti Rally", seiklus, mida kõik osalejad on juba aasta otsa mõnuga oodanud.

Eesti on justkui pärlikee, mis on kokku pandud väiksematest ja suurematest imedest, mis selle kee moodustavad ja mida saab uurida - juhul kui silmad ja kõrvad on avatud. Meie teovõimeline ja uudishimulik meeskond oli järjekordsel avastusretkel ja see on seda alati väärt nagu näitas ka seekordne sõit. Me ei võta seda retke selleks, et see oleks kerge. Pigem vastupidi, pingutusest tekivad eredamad mälestused ja vennalik üksteisemõistmine. Igal heal seiklusel võiks olla ka mingi eesmärk, mis innustaks, et mehi päevadeks ratta selga naelutada. Oleme varem sõitnud, et näha kõikki ettejuhtuvaid järvesid ja rabasid, võtta ära saared, kuid seekordne iva oli näha ära unustatud arhitektuurimälestised, et uurida ajalugu ja niisama lugusid, mis nendega seotud. Seepärast sattusime juba teist korda nende aastate jooksul Tsooru. See väike alevik tuli kohe meelde, sest nii meeldejääv ja küsimusi tekitav oli vaikselt rohealaks metsistuv keskus, kus kunagi pulbitses elu nagu ka paljud teised perifeersed maakeskused, mis meie maa soola on tootnud, kui me ise alles poisieas olime. Ka Tsooru kultuuri- ja majanduskeskuse ajalugu ja arhitektuuri uurides tekkis tunne, et sooviks seda elu ja olu omal nahal kogeda. Mis elu see siis oli, kuidas oleks olnud avatud kahetasapinnalises kokteilibaaris mõnele noorele daamile kokteil välja teha või istuda direktoritoolil suures nurgatoas. Seekord vedas ja elu mängis meile kätte kaardid, millega tõime koju jack-poti. Ajalugu teinud, seda kogenud oma mees tuli ja jutustas meile mõne loo, mis avas saladuseloori ja pani meeled tööle. Juttu oleks jätkunud veel kindlasti tundideks, kui öömaja ja külmad õlled poleks oodanud.

Peeter Lasting tutvustab jalgratturitele kohalikku ajalugu.

Nii jäigi vastuseta, kas Londonis elav oligarh ka päriselt olemas on, kes pidi keskusele hinge sisse puhuma või vähemalt hea tehingu ootuses keskuse omanik on. Oleks ju lausa imelugu kui see pärl lihvitaks igihaljaks, kõigile imetlemiseks juba uues valguses, mitte ei lange looduse rüppe, aga eks seda näitab juba aeg.

Klõps kohalikule lehelugejale ja tervitused siinse kogukonna liikmetele ja tuttav hüüe viimaselt mehelt: "Grupp on koos!" Teekond sai jätkuda.

Janno Veskimäe

ÜMBER UHTJÄRVE JOOKS ON URVASTELASTELE AU JA UHKUS

24. juulil joosti 25. korda ümber Uhtjärve. Enne Margus Konnula stardijoonele minekut sain ta kutsuda korraks kõrvale, et üht-teist jooksu kohta pärida. Margus Konnula rääkis, et ümber Uhtjärve jooks on üks Urvaste au ja uhkus. Ilma ümber järve jooksuta ta ei kujuta Urvaste spordielu ettegi. Esimest korda joosti 1994. aasta Urvaste kihelkonnapäeva raames spordiosana, millel ka tema osales. Joostud on järjepidevalt igal aastal, ainult paaril korral on vahele jäänud. (Contra läks sel päeval rajale 24. korda). Uhtjärve 24. eelnevast jooksust on alles kõik protokollid peale 1995. aasta oma.

Päris vana aega, mil üldse esimest korda siinkandis ümber järve joosti, Margus ei tea. Tal on andmeid, et 1940ndate lõpust Harri Neeme eestvõtmisel sellist jooksusarja tehti. Harri tihtipeale ise võitiski. Tulemusi on teada aastast 1950, kus Harri Neeme jäi napilt teiseks. Tollal võitis üks tugev Tallinna spordimees.

Sellist lõiku, mida ümber Uhtjärve jooksul pole kasutatud, on Konnula sõnul päris raske leida. Kui, siis otse mööda järve kaldaserva. Alates 2011. aastast hakati Võrumaal korraldama jooksusarjasid, millest üks nelja seast oli tollal ka Uhtjärve jooks.

Ümber Uhtjärve jooksu korraldajaid on olnud mitmeid. Urvaste ja Antsla valla ühinemise ajal korraldas jooksu Margus Konnula ise ja tegi seda kuuel korral. Osalejate arv ikkagi suur ja ettevalmistustööd mahukad. Nii väsiski mees ja pani selle ameti maha. Et mitte kahjustada ühinenud Antsla valla mainet, võttis korralduse üle Antsla vald. Loogiline oleks olnud, et ohjad antakse Antsla Spordi- ja kultuurikeskuse kätesse. Siiski leidis vallavalitsus, et sellega saavad paremini hakkama abivallavanem Kurmet Müürsepp ja Kuldre kooli kehalise kasvatuse õpetaja Margus Klaar. Peab ütlema, et saidki. Margus Konnula vaatas enda ümber toimuvat ja sügas kukalt: „Huvitav, mina jooksin organiseerimise ajal nii et keel vestil, täna siin ei näe kedagi organiseerijatest jooksmas". Aitäh Kurmetile ja Margusele ning tema meeskonnale hästi organiseeritud jooksu läbiviimise eest. Kõigi kohaletulnute nägudest võis lugeda rahulolu. Meenete jagamise tseremoonia alguses tänas vallavanem Avo Kirsbaum kõigepealt Margus Konnulat panustuse eest Uhtjärve jooksu. Connula sai kohalviibijatelt tugeva aplausi.

Margus Konnula 25. ümber Uhtjärve jooksu osalejate tänuaplausi vastu võtmas. *Foto: Kalle Nurk*

Tänavuse aasta 25. Uhtjärve jooksust on Tsooru kandi kodulehe vahendusel üleval ka filmilõik ning pidid.

Kalle Nurk

ALGAS UUS ÕPPEAASTA

Ajaratas veereb kiiresti. Alles oli suvi ja juba taas koolitee jalge all. See aasta on selle võrra teistest erinev, et suvine koolivaheaeg tavapärasest pikem. Mõni jõudis selle ajaga koolist võõrdudagi, teised aga ootasid kärsitult taaskohtumist. Tsooru kandist istusid sel aastal esimese klassi koolipinki kolm last.

Keril Keerov *Savilöövi külast*
Lisann Oeselg *Tsooru külast*
Hanna Toom *Tsooru külast*

Ma astun kooliteel, kimp sügislilli käes,
taasnägemise rõõmu tulvil põu,
tee lõpeb kiiresti, ma õige varsti näen:
on minu ees hea tuttav kooliõu.
Veronika Teder

Palju õnne esimesse klasse minejatele ja edu õpingutel!

KL

EGA MA IGA PÄEV KÜLL KOOLIS KÄIMA HAKKA!

Maire Ploom

On 1. septembri pärastlõuna. Taevast pole ikka veel pilvede tagant päikesekiired maapinnale pääsenud, kuigi võiksid. On ju paljudele lastele täna esimene koolipäev, miks mitte ka päikesepaisteline. Maire Ploom istub laua taga ja meenutab meeldejäänuid uue õppeaasta esimesi päevi. Need on aastad, mil ta töötas Lepistu koolis kokana. See päev oli tollal igati eriline. Ka temale toodi lilli. Algusaastatel, kui veel esimesel koolipäeval süüa ei antud, ikkagi pistsid õpilased üle köögiukse pea sisse, et teda tervitada või lilleõis üle anda. Lapsed pidasid temast lugu ja neile meeldis köögis abiks käia. Ikka ja alati oli Mairel abilistele midagi head varuks. Mõnikord oli hea asi leivatükikegi. Talle meenub, et lapsed enne bussi peale minekut ikka käisid leivatükikest lunimas, et bussi oodates oleks mida suhu pista. Alati said nad ka hoiatussõnad kaasa, et leiba maha ei pillaks. Kui õpetajad maast mõne leivatüki leidsid, oli pahandust oodata nii kokatädil, kes leivatüki andis, kui ka pillajal endal. Nõnda jagati tollal tarkust ja armastust toidu vastu.

Ja siis hakkasid ilmnema kooli kinnipanemise tundemärgid. Sellest ei räägitud ega tahetud uskudagi. Aga lapsevanemad hakkasid vaikselt oma lapsi teise kooli panema. Ka õpilaste juurdekasv vähenes. Rohkem lõpetas kooli, kui esimesse klassi tuli. 2007. aasta esimene koolipäev algas tavapäraselt. Kuid paar kuud hiljem teatati volikogu otsusest kooli sulgemise

kohta. See oli nii uskumatu, sest viimasel kooliaastal igal päeval jagas Maire välja ligikaudu 40 toiduportsu. 2008. aasta kevadel tuli kompsud kokku pakkida teadmisega, et sügisest teda enam ei vajata.

Viimased „mohikaanlased" Lepistu koolis. Pilt on tehtud 28.03.2007. *Foto: Kalle Nurk*

Nüüd pole Mairel juba 12 aastat 1. septembril mingit tunnet. Ainult päike oleks võinud paista ja mõtetes mõlgub, mis siis oleks olnud, kui kool veel alles oleks olnud. Ja ongi käes aeg helistada lastelastele, kuidas neil esimene koolipäev möödus.

Lepistu kooli õpilaseks tuli Maire (Kalanüp) neljandasse klassi. Oma esimest koolipäeva Maire ei mäleta. Kodust Matsi külast Varstu oli pikk tee. Küll on alles sel päeval kingitud pildialbum, kuhu esimesele leheküljele Varstu koolimaja pilt kleebitud, teisel lehel aga esimese koolipäeva esimese klassi õpilaste ühispilt. Pärast esimest koolipäeva olevat ta kodus öelnud: „Ega ma iga päev küll koolis käima hakka!" Lepistu kooli sulgemise elas Maire Ploom nii raskelt üle, et uut töökohta otsima ei hakanud ja on nüüd juba 12 aastat kodune olnud.

Maire Ploomiga vestles
Kalle Nurk

TARKUSEPÄEVA JOOKSUGA TSOORUS MÄLESTATI SULETUD MAAKOOLE JUBA 13. KORDA

Tsoorus 1. septembri Tarkusepäeva jooksu alusepanijaks oli MTÜ Tsooru Koidukiired aastal 2008. Sel aastal jäi esimest korda Lepistu koolimajas uus õppeaasta algamata. Nüüdseks on korralduspulga üle võtnud Tsooru rahvamaja meeskond. Jooksu ei saa võrrelda ümber Uhtjärve jooksuga, kus peale maakonna jooksusarjaga liitumist ulatub osalejate arv sadadesse. Meie kohapeal tunneme rõõmu iga jooksja üle. Peaasi, et on soovijaid.

Tänavu osales 23 jooksjat. Südame paneb põksuma, kui stardirajale rivistuvad emad-isad koos lastega. Tänavu lükkas jooksul osalenute kõigi aegade kõige noorimat osavõtjat Mattias Niilust vanaema Virge. Virge Niilus ongi ka kõige enim korda osalenu (9). Temale järgnevad 8 korraga Martin Niilus ja Erle Veinberg. Kõik jooksuprotokollid on alles, kus kirjas osalemiste arv, joostud ajad ja vanused. Tänavu täpsustus ka jooksumaa pikkus, milleks 4,28 kilomeetrit. Tore, et paljud perekonnad tulevad kohale Antsla kandist. Nii näiteks perekond Hellamaa ja Urb. Ago, Kevin ja Ken Urb viisid sel korral perekonda kolmikvõidu. Ago Urb on osalenud kolmel korral ning iga kord läbinud vahemaa üha kiiremini. Temale kuulub ka kõige parem aeg, mis tänavu purustas 16. minutilise joone (15,39). Järgnevad Kevin Urb (16,28) ja Väino Villemson (16,41).

13. Tarkusepäeva jooksu start Tsooru rahvamaja juurest on antud. *Foto: Kalle Nurk*

Tarkusepäeva jooksul osalejad pärast autasustamist. Osalejate vahel väljaloositud raamatu „100 aastat Lepistu koolimaja Võrumaal" võitis Marilin Niilus.

Foto: Ants Alev

Joostud on nii päikeses, tuules kui ka ühel korral vihmas. Tänavu soosis ilm jooksjaid.

Aitäh osalejatele, kes te aitate Tarkusepäeva jooksusarja elus hoida!

Kalle Nurk

ANTSLA MUUSIKAKOOLI DIREKTOR JAAN TAMM ON TIHEDALT SEOTUD MUUSIKAGA

Antsla muusikakooli direktor Jaan Tamm

Augusti kuu vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjonis andis Antsla muusikakooli direktor Jaan Tamm ülevaate kooli valmisolekust uueks õppeperioodiks. Allakirjutanule jäi enam meeltes kõlama direktori analüüsiv ja ohtude eest hoiatav sõnavõtt seoses valla rahvamajade ühtse juhtimise alla viimise arutelu juures.

27. augustil peale tööpäeva saadigi muusikakooli puhketoas kokku, et lugejale valgustada Jaan Tamme elukäigu ja tegemistega.

Jaan Tamm elas alates kolmest kuni 30. eluaastani Kuusalus. Teda ja ta õde on ema, kes töötas Kuusalu apteegis proviisorina, üksi üles kasvatanud. Suguvõsas on Jaan Tamm ainukene, kel tihe kokkupuude muusikaga.

Ema õde õppis küll ooperilaulja Jenny Siimoni juures, kuid muusikaga elatist ta ei teeninud. Jenny Siimon (1905.02.06-1982.04.03) oli eesti laulja ja laulupedagoog, kes aastatel 1936-1941 ja 1944-1948 töötas Estonia teatri ooperisolistina.

Jaan Tamm meenutab, kuidas ta nõukogude ajal magamise asemel salaja kuulas õhtul kella 10ne ajal soovikontserti. Üheks sünnipäevaks kinkis ema talle kitarri. Klaveri jaoks ei jagunud raha. Kitarril mängimist õppis Jaan iseseisvalt. Kuusalu keskkoolis oli koorijuhist muusikaõpetaja, kes andis ka eratunde. Jaan tema juures õppida ei saanud, sest polnud kodus harjutamiseks klaverit. Muusika õppimise võimalus avanes alles siis, kui kooli tuli uus muusikaõpetaja. Algust tehti trompetiga, kuid see pill Jaanile ei istunud. Nii õppiski ta keskkoolis kaks aastat hoopis saksofoni mängu. Keskkool läbi, viis haridustee õppima praegusesse Tallinna Ülikooli orkestri juhtimist. Vahepeal oli Kuusalus avatud muusikakool, kuhu Jaan Tamm peale ülikooli lõpetamist õpetajana tööle asus. Jätkusid tööaastad Tallinnas mitmes muusikakaupluses müüjana, samuti oli müügitööl paaris arvutifirmas. Kui sündisid perre kaksikud tütred, leiti, et parem on lapsed üles kasvatada suurlinnaga võrreldes puhtamas keskkonnas. Ka oli abikaasal keeruline neljandalt korruselt kaksikutega jalutamas käia. Uus kodu leiti Viljandimaal Suislepast kolme kilomeetri kauguselt, kuhu viiekesi kolitigi. Lisaks kaksikutele kuulus perekonda veel abikaasa esimesest abielust poeg ja tütar.

Pillimäng on tulnud Jaani ellu kõrgemas vanuses. Ta on ennast täiendanud ja lõpetanud magistri Viljandi Akadeemias Villu Veski juures. Mängimine hoogustus, kui sai normaalse pilli, mis häälestub ja on kerge mängida. Siis kukkuski kõvasti harjutama. Praegu mängib Jaan Tamm Vabariiklikus Orkestrijuhtide Puhkpilliorkesteris, mis koguneb 3–7 korda aastas Eesti erinevates paikades. Samuti Lõuna-Eesti Noorte Bigbändis. mis ühendab noori jazzihuvilisi Räpinast, Põlvast, Tartust, Viljandist ja teistest Eesti Vabariigi linnadest ning korra nädalas nädalas saab kokku Valgas Piirilinna Bigbändis.
Antslasse sattus ta täiesti juhuslikult. Tema vanem tütar Maarja on muusikateadlane, kes praegu töötab Arvo Pärdi keskuses muusikateadlasena. On muusikakriitik ja omas ringkonnas väga tuntud. Maarja käis eelmisel aastal ka korra Antslas klaverisaatjana mängimas. Juhuslikult luges ta kuulutust, et Antslas on muusikakooli direktori kohale konkurss. Pool naljaga mõtleski Jaan, et võiks ju proovida. Varemalt on ta töötanud Tarvastu muusikakoolis õppealajuhataja ja juhtimise kogemus olemas. Saigi juurde täiendava töökoha.

Musikaalsed on ka kaksikud tütred. Nad võeti muusikakeskkooli vastu ja abikaasa läks koos lastega tagasi Tallinna elama. Tütred on 17aastased ja õpivad praegu 11. klassis üks neist oboed ja teine koorijuhtimist. Poeg elab Austraalias ja tegeleb mööbli restaureerimisega.

Lapsi tuleb arendada selles suunas, milleks ta on võimeline. Kui seda ei tee, on Jaani arust lausa kuritegu. Kui on natukenegi musikaalne, peab ikkagi püüdma. Huvi muusika vastu algab ema hällilaulust või siis seltskonnalauludest. Lapsele jäävad need meelde ja hakkab järgi tegema. Ja mida rohkem teeb, seda enam meeldima hakkab. Siin avaldubki see, kas meeldib muusikat kuulata ja järgi teha. Kõikidele see ei meeldi. Mõnele meeldib hoopis muinasjutte kuulata, teisele lauda. Kui laps jääb muusikat kuulama, on hea märk. Rütmide järele koputamine näitab, oled musikaalne või ei ole.

Antsla muusikakooli võetakse vastu keskeltläbi 8-9 õpilast. Tavaliselt tuleb lapsele muusikakoolis õppimise murdumise hetk peale neljandat klassi. Muusika õppimine nõuab palju endaga tegelemist, harjutamist. Harjutamisega harjumine on kõige raskem. Et edasi jõuda, peab harjutama iga päev.

Öeldakse, et sinust muusikut ei saa, kui pole 10 000 tundi harjutanud. Aastas on muusikakoolis 70 tundi, siis muusikuks saamiseni on oi-oi kui palju. Muusika tegemine on raske. Pead süsteemist aru saama ja kui muusika veel ka rõõmu pakub, on mängimine puhas lõbu. Teine asi on teooria - solfedžo. Seda peab lihtsalt õppima, sellesse tuleb panustada. Muusikakoolis õpingute katkemise põhjuseks on ka see, et vanemad väga tahavad, aga lapsel pole neid eeldusi. Siis on kool lapsele ainult piinaks. Seega laiskus ei ole ainukene põhjus.

Jaan Tamm räägib, et muusikakoolis üritatakse protsenti kõrget hoida, et laps lõputunnistuse kätte saaks. Pakume ka vaba õpet ilma teooriata. Mõned lapsed on arenguga lihtsalt aeglasemad ja ei jõua grupile järgele. Teadmistesse jääb auk ja järgmise teema puhul ei saa enam üldse millestki aru. Võimalus on ka vahetada eriala ja teist pilli proovida. Jaan Tamm räägib, et enne püütakse lapsele välja pakkuda kõiki võimalusi, ennem kui temast loobutakse.

Jaan Tamm on Antsla muusikakooli juhtinud kuus aastat. Kõige tähtsamaks peab isiklikult ta kollektiivi sisekliimat. „Kui ma siia tulin, siis mõni õpetaja ei läinud õpetajate toa poolegi, ei öeldud isegi tere. Praegu on meil väga-väga sõbralik läbisaamine. Me võime kõikidel teemadel väga vabalt rääkida. Kõik on hästi sõbralik.” tunneb Jaan oma kolleegidest heameelt.

Ansambel VEA

Jaan Tamm unistab paremateist tingimustest. Klassiuste läbi kostumisele loodab ta lõpu tulevat tuleval aastal. Materiaalselt on koolil kõik hädavajalik olemas. Iseasi, kuidas õpetajad seda kasutavad. Mõni asi seisab ja ei leia kasutamist. Unistuseks on ka Antsla muusikakooli leida helitehnoloog, kes teeks tänapäevaseid asju. Teeks helimaastikke elektrooniliselt läbi arvutite ja looks natuke huvitavamat maailma. Ka klassikalisele õpetusele saaks igasuguseid hääli juurde tuua. Tarvastu koolis Jaan Tamm ise sellega tegeleb, aga Antslas pole hoogu sisse saanud. Üheks põhjuseks on see, et direktori töö kõrvalt napib aega ja pole leidnud teist inimest seda tegema. Ta on otsinud üliõpilaste hulgast, aga kui need hakkavad jagama, siis helifirmad rabavad nad enda juurde tööle ja õpilastel ei ole lihtsalt aega selle jaoks, kuna koormus on niigi suur.

Jaan Tamm teeb koos Tarvastu kooli kolleegiga juba kümmekond aastat ansamblit VEA, mis lahti tõlkides tähendab Väikese Eelarvega Ansambel. Kooli huvijuht Romet Koserit hinnatakse vaimuka sõnavara poolest. Ta oskab lugusid esitleda humoorikalt. Ansambel on kutsutud esinema Tsooru rahvamajja Aastalõpupeole.

Augustikuu haridus- ja kultuurikomisjonis valla noorsoo-ja kultuurispetsialist Merle Tombaku ettekannet valla rahvamajade ühtse juhtimise alla viimisest kerkis Jaan Tammel mitu küsimust. Küsimused esitas ta ka sealsamas ettekandjale. Jaan Tamm sai väga hästi aru Antsla Kultuuri- ja Spordikeskuse töötajate murest, et seal vajatakse juhti. Veiko Veski pani juhiameti maha juba aasta alguses ning vald pole siiamaani asunud temale asemikku otsima. Ta näeb, et Antsla ja Uue-Antsla töötajad saavad omavahel kõik nii sõbralikult läbi. Kõik räägivad oma ideedest. Võib-olla polekski vaja rahvamajade reformimist. Tarvis juhatajad kokku koguda ja üks nõukogu teha. Siis saaks kõik need ühtse juhtimise korral väljapakutud asjad nüüdki tehtud ja ei oleks vajadust veel ühe inimese palkamist. Eelmisel aastal oli Veiko see, kes ideesid tegi. Saan aru, et Veikost tuntakse puudust.

Samas on Jaan Tammel Otepää juhtimise edukusele vastupidine näide Viljandi valla kultuurireformi tulemuste näol. Seal tema arvates pole õiged inimesed juhtkonnas. Ühtse juhtimise eesotsas on väga despootlike meetoditega inimene. Kõik peab täpselt käsu järgi käima ja oma tahe surutakse alla. Kultuurimajade juhatajad kogu aeg vahetuvad. Keegi ei suuda vastu pidada. Ja kui peavad, siis teevad hästi vähe, et mitte hambu jääda. Nende motoks on saanud - parem ma ei teegi midagi. Teen ainult kohustuslikke asju ja ongi kogu lugu. Kui Antsla vallas tõesti viiakse läbi rahvamajade reform, siis peaks leitama selline inimene, kes on väga hea suhtleja, väga hea inimestega läbisaaja, mitte aga keelan, poon ja lasen. Jaan Tamme arvates on Viljandis küll kõik väga korrast ära.

Muusikakooli direktor Jaan Tammega vestles
Kalle Nurk

JÄLJEKÜTINA TEGUTSEDES ON VÕIMALIK ANTSLA VALLAST HUVIHARIDUSE JA HUVITEGEVUSE EEST SAADA TOETUST

Kui minna Antsla valla kodulehele, siis üleval rohelise rea all on link „haridus ja noorsootöö". Sellele vajutades avaneb lehekülg, mille vasakus servas „tugiteenustega" algavas veerus kõige all on kaust „Noorsootöö". Kausta avamisel avaneb roheline kaust, milles omakorda alajaotus „huvitegevuse toetused". Huvitegevuse toetuse avamisel saab lugeja esimestest ridadest kätte üpris vajaliku teabe:

Mitmekesised huvihariduse võimalused Antsla valla noortele vanuses 7-19 aastat

Valla kodulehelt saame teada, et Riikliku huvihariduse ja huvitegevuse toetust eraldab Eesti Vabariik läbi Eesti Noorsootöökeskuse (ENTK) kaudu. 28. augustil võttis Antsla Vallavolikogu vastu huvitegevuse ja huvihariduse toetamise korra. Lapsevanem saab esitada vallavalitsusele taotluse (lisa 2), et kompenseerida Antsla valla 7-19 aastase noore huvikooli või huvitegevuse osalustasud ja transporti kuni 30 euroga kuus. Toetame laste laagris, võistlusel ja konkursil osalemist kuni 100 euroga ühes kalendriaastas. Lapsevanem saab taotluse (lisa 2) esitada jooksvalt kuid vähemalt kuu aega enne sündmuse toimumist.

Kolmandast lõigust saame teada ahvatleva informatsiooni. Igal noorel on võimalus taotleda kuus kuni 30 eurot huvialaga tegelemise kulude katteks. Seega näiteks õpilasel, kes käib muusikakoolis kompenseeritakse selle summaga omapoolne osa ja kaugemalt käijatele jagub isegi transpordikulude katteks. Lisaks on veel võimalus aasta jooksul taotleda 100 euro ulatuses toetust laagri, võistluste ja konkurssidel käimise kulude katmiseks. All on ka lisa 2, mis tuleb täita vähemalt kuu aega enne sündmuse toimumist.

Siiski on teabes väga oluline roll teisel lõigul, mida ei oska ette aimata isegi selgeltnägija. Kuigi „28. august" ei anna meile korra vastuvõtmise aastat, on see võimalik interneti vahendusel üles leida ka pealkirja alusel, trükkides otsingutesse „Huvitegevuse ja huvihariduse toetamise kord". Kohe korda lugema hakates võime taas saada vale informatsiooni, sest peab oskama märgata, et Antsla vallavolikogu on seda korda muutnud ning redigeerimine on sisse viidud 4. juunil 2020. Seega peame avama üleval redigeerimise nurgas „Hetkel kehtiv". Nüüd jõuame hoopis justkui teistsugusesse toetusmaailma. Kuigi mai kuus võttis vallavolikogu korra muutmise vastu, tekitas see ometi vastakaid arvamusi ja mitmeid küsimusi 20. novembri kuupäeva osas. Iga parandus peaks asja siiski paremaks ja lihtsamaks muutma. Aga kas ikka selle muutmisega see nüüd tagati ja kelle elu see lihtsustas? Taotleja peab aasta aega ette teadma või aimama, kas tema laps läheb laagrisse, olümpiaadile või siis hakkab mingis huviringis osalema. 20. novembriks peab taotleja teadma, millisel ajavahemikul järgneva aasta jooksul tema laps kusagil osaleb, kes seda teenust pakub ja kui suur on selle kulu. Tõenäoline on, et 20. novembriks lapsevanem või hooldaja neid andmeid ei tea ja taotlus jääb täitmata. Nüüd tuleb jääda lootma vallavalitsusele, kas hilisem esitatud põhjendustega avaldus ikka rahuldab vallavalitsust. Kuna põhjendused on ka lahti mõtestamata, siis saab see olema üks õnnemäng.

Tõsi. Antsla vald oma facebooki lingil on küll 28. mail üles riputanud teate: „Antsla valla 7-19 aastaste laste huvihariduse- ja huvitegevuse toetus lapsevanematele.

Läbi riikliku huvihariduse- ja huvitegevuse toetusmeetme saavad kõik lapsevanemad taotleda Antsla vallavalitsuselt toetust lapse huvihariduses- ja huvitegevuses osalemiseks. Ühe lapse osalustasu ja transpordi toetussumma kuni 30 eurot kuus. Taotluste esitamise aeg 20. november järgneva kalendriaasta kohta. Lisaks saab toetust küsida lapse laagris, konkurssidel, võistlustel osalemiseks. Summa kuni 100 eurot aastas lapse kohta. Taotlusi saab esitada jooksvalt. Taotluse kord ja tingimused (määrus), taotlusevormid leitavad valla kodulehel. Avalduste esitamisega seotud infot, taotlusvorme võib küsida julgelt merle@antsla.ee või 56472632"

Juba järgmisel päeval oli see facebookis langenud infotulva sügavusse ja kaugeneb iga päevaga üha enam lugeja silmist. Kontrolli mõttes püüdsin valla kodulehel otsingusse trükkida „Huvitegevuse ja huvihariduse toetamise kord", kus seisis tõesti 2018. aastal vastuvõetud määrus, kuid sealt ei loe kusagilt viidet muutmistele.

Kuigi vallavolikogus jäin uskuma vallavalitsuses heakskiidetud muutuse vajalikkust ning toetasin muutmise otsust, siis nüüd hiljem vallakodanikega vesteldes olen saanud aru, et toetuse saamiseks on küll mitmel pool informatsioon olemas, kuid need on väga vastandlikud ja kas praegune kord on ikkagi vallakodanikusõbralikum, kui eelmine, mis oli „Taotluse esitamise tähtaeg on kaks korda aastas tähtajaga 15. veebruar ja 15. oktoober."

Edu teile lapsevanemad õige tee kättesaamisel. Teadke, et kõigil lastevanematel on õigus valla kaudu taotleda 7-19 aastase lapse huvihariduse- ja huvitegevuse toetust ja avaldus peab olema esitatud 20. novembriks.

Kalle Nurk

TSOORU NOORTEKESKUSE UKSED ON ENDISELT AVATUD

2009. aasta sügisel avati Euroopa liidu rahaliste toetustega Tsooru rahvamajas noortekeskus. Peale avamist algas avatud ruumis elav tegevus Janika Tõntseli eestvedamisel.

Janika Tõntsel koos Tsooru noortega Rõuge noortekeskuses. Pilt on tehtud 19. aprill 2011. *Foto: Janika Tõntseli erakogu*

Janika Tõntsel oli vormistatud tööle Tsooru rahvamaja ringijuhina. Tsooru rahvamaja üheks ülesandeks on ka tegevus noortega, kuid mitte noortekeskuse juhtimine. Noortekeskuste töö küll kattub rahvamaja tööga, kuid on siiski eeskätt suunatud noortele ja vajab spetsiifilist lähenemist. Nii oligi tollal kavandatud valla poolt tööle võtta Tsooru noortekeskusesse poole kohaga töötaja ja valda loodi uus noorsootöö spetsialisti ametikoht. Volikogu otsustas noorsootöö spetsialisti tööle lisada juurde kultuuritöö spetsialisti kohustused. Seda tööd asuski tegema Merle Tombak. Kahjuks siiski Tsooru noortekeskusesse töökohta ei loodud ja Tsooru rahvamaja pidi seda vankrit edasi vedama. Peagi hakkasid noorsoospetsialisti poolt tulema mitmeid nõudmisi ja nn ettekirjutusi, mis oli raske ellu viia. Tekkis pingeline olukord ja lõpuks Janika Tõntsel loobus noorsootööd Tsoorus edasi tegemast. Rahvamaja püüdis küll leida uusi asendajaid, kuid tulemuseta. Merle Tombak püüdis tekkinud lünka täita Antsla noortekeskusest mõned korral Tsooru suunatud töötajatega, kuid ka see ei andnud tulemusi. Nii ongi juba mitmeid aastaid Tsooru noortekeskus seisnud noorte poolt tegevusetuna. Üllatav oli kuulda väljaspoolt valla noorsootööd tulnud hindajate koosolekul, et Antsla vallas töötab juba aasta aega projekti alusel liikuv noorsootöötaja, kes asendab ja abistab vajadusel noortekeskusi. Ma polnud sellest üldse teadlikki ja Tsooru rahvamajja ta pole ka jõudnud. Samal koosolekul ütles Merle Tombak välja oma arusaama ja suhtumise Tsooru kandi noortesse, et piisab, kui Tsoorus viia läbi aastas paar kohtumist noortega.

Eks see ole jälle üks keskuse suhtumise näide valla ääremaadele jäävatesse piirkondadesse.

Kalle Nurk

ÜHISKOND PEAB SUHTUMA MÕISTVALT ERIVAJADUSEGA NOORESSE

Külliki Tarv, kes töötab MTÜ Lõuna Eesti Erihooldusteenuste Keskuses tegevusjuhendaja ja tugiisikuna. *Foto: Kalle Nurk*

Külliki Tarv on Antslas sündinud ja üles kasvanud. Töökarjaääri alustas õmblejana Antslas Baltikas. Juurdelõikustöid tegi ta ka Võru Rõivas ja Innos. Kui vaadata sissetulekut, on vajadus ka töökohta muuta. Elu keerutas teda juurdelõikustööd tegema Tallinna. Peagi toodi sellesse firmasse kangalõikuse masinad, mille käsitlemise Külliki ära õppis. Paned kanga masinale ja trükid lõike sisse ning masinast lõiked muudkui tulevad välja. Kolm aastat Tallinnas töötatud, mõistis ta, et teenitud palgaga on raske hakkama saada sealse kalli eluga. Nii suunduski Külliki Tarv sõbranna otsitud aadressi kaudu Soome tööle. Elama asus väikelinnas ja tööle sealses firmas juurdelõikajana, kus tehti eksklusiivset mööblit. Tema panusega valmis tehases igasugust põnevat mööblit.

Kolme aastaga, mis ta elas Soomes, jõudis endale soetada korteri ja selle ära sisustada. Elu seal oli väga hea. Väikelinnas oli väga rahulik keskkond, tema ümber väga hea kollektiiv, kes suhtus temasse väga hästi. Muretuks tegi elu ka läheduses paiknev kool ja lasteaed. Ka koolisüsteem talle väga meeldis. Seal näiteks õpetati tema 12aastasele pojale keevitamist, puidutööd. Tegevuste valik koolis oli väga mitmekesine ja võimalusi palju. Juba kuuendas klassis hakati spetsialiseeruma. Kes soovis arendada keeli, kes puidutööd või välitööd. Tüdrukutel näiteks oli võimalus lähemalt kokku puutuda juuksuri ametiga.

Vaatamata sellele, et Soomes elu sisse seatud ja kõik sujus väga hästi, oli ta sunnitud Eestisse naasma. Õde jättis temale vanaema maja ja ka noorem poeg ei soovinud minna Soome kooli. Nii, et laps saaks Eestis koolis käia, pidi ta elama vanaema juures, seda emasüda ei lubanud.

Külliki Tarv tunneb praegu Eestis elades ennast koduselt. Et aga Eestis elada normaalset elu, peab olema tugev inimene. Küllikesele on alati meeldinud inimesi aidata ja ka pikaaegne õmblustöö hakkas mõjuma seljale. Tekkis vajadus rohkem liikuvale tööle. Mitme asja kokkulangevusega otsustaski ta asuda õppima sotsiaaltööd. Juba paar kuud ongi ta seotud projektiga Antsla valla piirkonnas, mis suunatud eri-

vajadustega noortele. Projekti kestuseks on poolteist aastat ja tegevusjuhiks kümnele noorele. Pärast projekti lõppemist näeb ta ka end tegemas sotsiaaltööd. Tema unistuseks on, et ka Antslas oleks selline koht, kus saaksid erivajadustega noored koos käia. Seal võiks olla näiteks savitööd, joonistamisvõimalused, muusikaga tegelemise võimalus jne. Et nende aeg oleks sisustatud ja ka vanemad tunneksid ennast turvaliselt. Vanematele on kurnav ja raske olla päevade kaupa kodus erivajadusega lapsega. Võrus Meielas on kõik need võimalused olemas. Võrus väljaarendatud erivajadustega tegelevates kohtades on noorel seal tööd tehes isegi võimalus teenida.

Külliki Tarvil on siiski kümnest Antsla erivajadusega noorest üheksa, kellest kaks jäävad Tsooru kanti. Kümnes elab Võrus ja sellega tegeleb Võru sotsiaaltöötaja.

Kaks kuud on liiga lühike aeg, et rääkida tulemustest. Ühiskond ja riik ei ole võimaldanud erivajadustega lastele kodu lähedalt tegevust pakkuda. Väga paljud on sellise diagnoosiga, et ei saagi kodust välja minna. Jõudes täisikka, on neid nüüd raske kodunt välja saada. Kes aga liiguvad välja, teeb murelikuks nii vanemad kui ka kogukonna. Projekti ongi kaasatud just raskemad juhud. Need noored, kelle tugiisikuks Külliki on, on käitumises ja agressiivsuse poolet nn seinast seina. Neid kuidagi kontrolli alla saada on väga keeruline. Nendega peab igapäevaselt tegelema ja peab olema toeks ka vanematele. Ka vanematel on raske. Samas tuleb suhelda ka naabritega.

Et noor saaks ravile saadetud, on pikk ja keeruline protsess. Need kohad on kõik täis abivajajaid.

Külliki sõnade kohaselt on Tsoorus selliste noortega tegelemiseks head tingimused. Tsooru rahvamajas on selleks kohe super koht. Nüüd on noored vaja vaid endaga kaasata ja võita nende usaldus. See aga võtab aega.

Külliki Tarv soovib Külalehe kaudu edasi anda:
„Keskkond, kus on erivajadusega inimesed, mõistaksid ka vanemaid selles, et tegemist on haigusega, miks need inimesed nõnda käituvad. Ühiskondlik suhtumine erivajadusega noortesse ja nende vanematesse võiks olla parem. Olen kohanud süüdimõistvat hoiakut isegi kiirabi töötajate ja politsei poolt. Lendu on lastud nende poolt pilt, justkui lapse käitumist provotseeriks ema. Midagi on justkui väga valesti. Ema ei kutsu kiirabi asjate, et lavastada järjekordset nn tsirkust. Me ei pea kõikide diagnoose teadmagi ja nendega justkui teistmoodi käituma, aga meis, tervetes inimestes, võiks rohkem mõistmist olla. Jah mõistmist. Mitte sildistama ja lahterdama inimesi.
Teadmatus tekitab inimestes paanikat ja hirmu. Inimesi peab rohkem teavitama meid ümbritsevast ning leidma lahendusi paanika ja hirmude vähendamiseks.”

Külliki Tarviga vestles
Kalle Nurk

KAEVUMEISTRI TÖÖ ON ELUOHTLIK

Kaevu kaevamine on lihtne. Hakkad muudkui auku kaevama. Parasjagu kaevatud, paned rakke sisse ja jätkad kaevamist. Rakked sees, siis tuleb alumise rakke serva alt uuristada niikaua, kui see koos ülemiste raketega üha allapoole vajub. Siis uus rake peale ja nii edasi kuni piisab. Nõnda mõtlevad paljud, need mõnevõrra vähem, kes töötegemist pealt vaadanud ja hoopis vastupidisel arvamisel on kaevajad ise.

Tsooru infotahvlile on pandud teade kaevude kaevamise, puhastamise ja renoveerimistööde teostamise teenuse osutamise kohta.

15. augustil vestlesin Tsoorus Mustamäel elava kaevumeister Tõnis Tuusisega, et kaevamistöödesse natuke põhjalikumalt tungida. Tõnis ütleb, et endale nad kaevukaevamise reklaami ei tee ja Tsooru ülespandud reklaamkuulutus on põlvamaalase oma.

Tõnis Tuusis.
Foto: Kalle Nurk

Tõnis peab enda kõige paremaks reklaamiks tehtud tööd ise. Sõnumit kannavad edasi tööga rahule jäänud peremees, tema sõbrad ja nende sõprade sõbrad. Tööd jagub. Eestis veega väga suurt probleemi pole, räägib Tõnis, kuid mõnes riigis on sellel kulla hind. Ta võrdleb vee väärtust kütusega. Kui meie kurdame kütuse kõrget hinda, siis lõunapoolsetes riikides pumbatakse seda maa seest niipalju välja, et pole kuhugi panna. Nõnda see ebavõrdsus jagatud on. Siiski on meilgi kohtasid, kus tegu joogiveega.

Joogivesi täidab aga elus üht tähtsamat rolli. Kõigi organismide ellujäämiseks on vesi hädavajalik. Kui mitte arvestada rasva, siis koosneb inimese keha 70% massiprotsendi ulatuses veest. Vesi on ainevahetuse käigus toimuvate keemiliste reaktsioonide lähteaine või saadus ja toimib paljudes inimkehas olevates lahustes lahustina.

Kaevumeister Tõnis Tuusis on Tsoorus elanud juba 20 aastat. Kaevu ronimise tööd alustas Tõnis juba 14aastase poisikesena, abistades vanaisa, kes oli kaevumeistri Voldemar Sule paarimeheks. Nüüdseks on vanaisa August Tuusis ja Voldemar Sulg juba aas-

taid tagasi surnud, kuid nende kaevatud kaevud ja Tõnisele edasiantud kogemused ja näpunäited kannavad vilja edasi. Lisaks saadud algkursusele on Tõnis juurde õppinud veel Uno Looritsa ja Tõnu Rebase käe all.

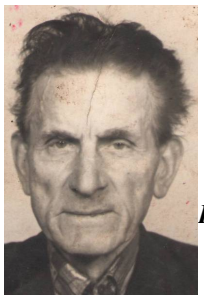

Pildil August Tuusis

Fotod: Tõnis Tuusise erakogust

Tänapäeval kasutatakse ka spetsiaalseid puurmasinaid salvkaevude puurimiseks. Kaevu ehitusmaterjaliks kasutatakse valdavalt tsement- või betoonrõngaid; varem on kasutatud ka raudkive või telliseid. Salvkaevu läbimõõt on tavaliselt meeter ning sügavus keskmiselt 5-10 meetrit, ulatudes Lõuna-Eestis kuni mõnekümne meetrini. Kaevu rajamisel tuleks arvestada, et maapinnalähedastesse veekihtidesse rajatud salvkaevud oleks maapinnalt lähtuva reostuse eest kaitstud ja kaevurõngaste vahel kasutataks spetsiaalseid tihendeid. Sademetevaesel suvel võib kaev jääda kuivaks.

Tõnis Tuusis koos paarilise Hillar Suurkiviga puhastavad, renoveerivad ja kaevavad šahtkaevusid. Ja kui vaja, siis lõikab ta ka suuremaid ja jämedamaid puid. Kaevurõngad nende teenuse juurde ei kuulu. Kui aga on tarvis rõngaid, siis üks telefonikõne ja on ka olemas väga hea kvaliteediga Rainis Helekivi ja Ülo Tafenau tehtud kaevurõngad.

Tõnis Tuusis (kaevurõnga juures) koos abilise ja õpipoisiga uude kaevu rõngast laskmas.

Kõige sügavamas šahtkaevus, mis asub Rannus ja on 36,7 meetrit sügav, käis Tõnis kümmekond aastat tagasi. Selle 43 rõngaga kaevu kaevas Tartu kaevumeister Viktor Hunt. Veel on Tõnis roninud 32. meetri sügavusse kaevu Hummulis ja Võru lähistel 27 meetrisesse Kolepi kaevu. Tõnis ise oma kaevatud kaevude üle arvet ei pea. On püüdnud neid küll üles kirjutada, aga mõned jäävad ikka välja. Küll on ta kaardi peale ära märkinud kohad, kuskandis käinud. Kaugemad kandid asuvad Rakveres, Lääne-Virumaal. Mõned aastad tagasi Vääna Jõesuus asuv kaevupuhastus on praeguseni kõige kaugem ots.

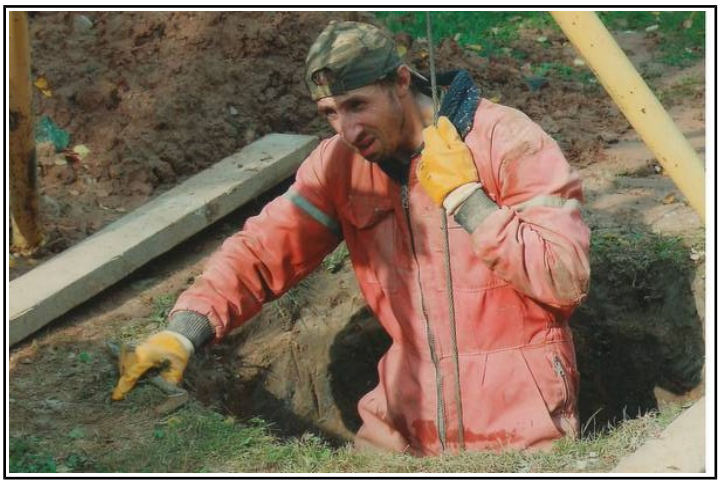

On olukordi, kus võimaluse korral kaevatakse kaev ligikaudu 10-15 meetri sügavuseks, enne kui hakatakse rõngaid sisse panema. Pildil Tõnis Tuusis rõngastamata kaevu laskumas.

Tõnis Tuusis ütleb, et oma tööd teeb ta eelkõige sellepärast, et inimesed saaksid vett. Samas tõdeb ta ka seda, et ilma rahata seda tööd teha ei saa. Välja on kujunenud standardhind – rakke kaevamine 150 eurot rõngas ja kaevu puhastamine hakkab 200 eurost. Tõnis peab enda osutatavat teenust üheks odavaimaks. Nad ei ole hindu pingutanud. Mõnede hinnad on rakke kaevamisel 200 ja peale selle. Neil oli algul 130 eurot meeter, mis teeb rõnga sügavuseks kaevamise ligikaudu 100 eurot. Tollal tekkisid probleemid hoopis teiste tegijatega, kes käskisid neil „jõuluvana" mängimise lõpetada.

Iga kaevul on omapärasus, millega meelde jääb. Tööga seoses peab ta kõige meeldejäävamaks ilu poolest liivakivisse rajatud 25-26 meetri sügavust kaevu Leevi kandis, kus ümberringi asusid koopad.

Kaevu asukoha valib Tõnis Tuusis ise. Nad mõõdavad koha välja ja vastutavad ka vee olemasolu eest. Siiani on ikka läinud nii, et vesi ka kätte saadud. Tõnis ennast väga ei usalda veesoone mõõtmisel. Selle töö teeb ära paarimees. Seda aga, kui sügavalt vesi vastu tuleb, on väga-väga raske prognoosida.

Maa sisse meist keegi ei näe. Mitmed mõõdavad veekohti välja küll pendliga või bioväljadega. Nende väljaöeldu, millisel sügavusel vesi asub ja palju seal vett on, siiski paika ei pea. Näiteks liiva puhul, kui sa jõuad meeter vett välja võidelda, siis oled väga kõva tegija. Sellisel puhul sa lihtsalt ei jõua tõstukiga sõita üles alla ning teine mees lõhkuda piikvasaraga ja löökvasaraga ette. Vesi tuleb eest välja kanda ja nõnda kaevata veeruumi, et meeter vett kätte saada. Kaevamistöid alustades me näiteks isegi ei tea, milline pinnas on kuue meetri sügavusel, rääkimata sellest, kui sügaval vesi vastu tuleb ja palju vees edasi kaevata võimalik on. Teadmata on ka veesoone iseloom ning nuhtluseks kaevamise teekonnal ettejäävad suured kivid. Tõnis räägib, et kaevamine on üks asi, aga veeruumi kättesaamine hoopis teine asi.

2001. aasta septembri kuus on ajalehes „Postimees" Vallo Nuust kirjutanud loo pendeldajast kaevumeister Viktor Undist. Selleks ajaks oli Viktor Unt 40 aasta jooksul välja kaevanud 2500 vee-silma Eestis, Lätis, Moldaavias ja Siberis. Unt on konkreetne mees. «Mina võin veesoone üles leida kas või 20. korrusel,» ütleb Unt. Seevastu veesoone sügavust pendel ei näita. «Sügavust ei suuda keegi määrata, kes väidab, et suudab, see valetab.» Kaevu-kaevaja nuhtluseks on leeteliiv.

Pae- ja liivakivi raiutakse karastatud kangidega nii et tuli lendab. Kõige parem on aga kaevu teha savipinnasesse. Teine kaevukaevaja nuhtlus on kivid. «Ükskord oli suur kivi keset kaevu põhja nagu plaat. Kaevasime poolteist meetrit ümberringi - ei midagi. Pidime uue kaevu kaevama. Hiljem tuli kivipõhjaga kaevu ka vesi sisse,» pajatab Unt.

Kaevumeistri süül ei ole kuivaks jäänud veel ükski kaev. «Kord oli küll nii, et kaevus oli vett juba nelja rakke jagu, aga peremees käskis üha edasi kaevata,» kirub Unt. «Kui aga savikihist läbi lähed, siis vajub vesi ära. Vajuski. Pidime uue kaevu kaevama. Mõni mõtleb, et mida rohkem vett, seda parem. Ei ole. Seisev vesi ei ole hea. Läheb roiskuma ja haisema.»

Unt ei mõista veeahnust.

Miks ikkagi mõnest kaevust vesi kaob?

Unt selgitab, et kui kaevust vett ei võeta, siis hakkavad veesooned otsima teist teed. «Ta läheb lihtsalt mööda ja võib juhtuda, et vesi sinna kaevu enam ei tulegi.»

Tõnis Tuusis sülitab kolm korda üle õla, enne kui lausub välja, et temal on kokku puutunud ainult ausate kaevutellijatega. Küll on paarimees kogenud olukorda ühte Vastseliina kandis ja teist Tartu külje all Luke kandis, kus kaevumeistrid jäid rahast ilma. Lihtsalt ei makstud tehtud töö eest. Maksmajätmise põhjuse võib alati välja mõelda. Näiteks Vastseliina kandis toodi põhjuseks, et veesoone mõõtja olevat öelnud 20 meetri sügavusel 4 meetrit vett. Aga kaevates polnud saadud kätte veel piiskagi. Peremees pani töö seisma ja maksta ei mõelnudki. Pärast kutsus peremees mind küll tööd edasi tegema, aga kuna olin kursis toimunuga, ei läinud. Kaevumeistrid on ühe ala tegijad ja omavahel ikka suheldakse. Info liigub. Samuti, kui keegi on kuskil hätta jäänud, on isegi appi mindud. Aastaid tagasi Obinitsa kandis mingid noored mehed jäid hätta liivakivi sees. Alumised rakked kukkusid ära risti ja sealgi sai abiks käidud.

Kaevumeistrite töö on ka eluohtlik. Tõnis Tuusis räägib, et vana kaevu puhastamine on isegi ohtlikum, kui uue. Kaevu laskudes ei tea, kui korras ja vastupidavad seinad on. Samas võivad sügavuses varitseda gaasid. On ta isegi Rimmi külas vana kaevu puhastades korra pilveveere peal ära käinud. Põhja liigutades pääsesid lahti mürkgaasid. Algul ei saanud millestki aru. Kui aga pilt hakkas ära kaduma, taipas ohtlikku olukorda. Kiiresti saadeti päästerihm alla, millest ta käed suutsid ainult ühe pandla kinni panna. Poolel teel maaseest välja muutus järsku kõik valgeks ja peale tuli hea rahulik olemise tunne. Silmad avas ta taas, kui teda raputati ja mingid punased mehikesed tema kohal askeldasid. Mis vahepeal juhtus, ta ei tea. Igatahes kiirabi oli kohal, kes püüdsid teda teadvusele tuua.

Või siis teine paar aastat tagasi väga kurb lugu. Inimene puhastas kaevu. Ühe kaevu tegi sõbrale. Vaatas, et nüüd ongi kaevumeister. Läks ka endal puhastama. Sai mingi 5 ämbrit üles anda, siis käis praks, oli supi sees . Päästeamet tõmbas küll välja, kuid tänaseni on inimene invaliid.

Kaevumeister Arne Lilleoja, kes hukkus 2001. aasta oktoobri kuul 13. meetri sügavuses kaevus pärast sõmerat liivavaringut.

Tõnist ja ta partnerit puudutab kõige valusamalt oma õpetaja Arne Lilleoja 2001. aasta oktoobri kuul kaevus hukkumine. Päästetöid tollal juhatas kaevumeister Karl Preedel, kes kaevanud 2000 kaevu ja kelle õpilaseks olnud ka Arne. Päästjaid turvasid Preedeli õpetuse järgi tehtud kolmemeetristest laudadest tünnitaolised rakked, mille vitsad valmistati ASis Mammaste Metall. Kaevust kaevati kolme ööpäeva jooksul välja umbes 20 tonni liiva. Kanepi valla Sõreste külas kaevurakete paigaldamise ajal varingu alla jäänud kogenud kaevumeistri paarimehe sõnul hakkas ta meest pärast neljanda rakke paikasaamist 16,3 meetri sügavusest kaevust üles tõmbama, kui käis kaks mütsatust ja sügavik varises tema silme all sõmerat liiva täis. Päästetööde juures käis abis ka Tõnis Tuusis. Kaevu varing läks päästjatele maksma 19 000 krooni.

Tõnis Tuusisega vestles ***Kalle Nurk***

EESTIMAA RAHVAMAJA PÄEVAL ON AVATUD KA TSOORU RAHVAMAJA UKSED

„Peale Eesti omavalitsuste haldusreform 2017 ja omavalituste liitumist on rahvamajade tööd üle-Eestiliselt väga erinevalt korraldatud. Lisaks tõi pingeid 2020 kevad/suvi valitsenud eriolukord, mil rahvamajade töö täiesti seiskus, mis andis võimaluse omavalitustes kahelda majade vajalikkusest ning teatud piirkondades ei väärtustatud kultuuritöötajate tööd rahvamajades.

Rahvamaja on aga kogukonna mõistes üks olulisemaid kohti, kus inimesed kokku saavad, tegeletakse erinevate huvidega - seeläbi hoitakse elavana ja arendatakse edasi kohalikku kultuurielu. Rahvamajas saab kohaliku kultuuri arendamise kaudu kohalik omavalitsus täita ühte tähtsamat ülesannet – kasvatada kodukohatunnet, kaitsta ja arendada kohalikku identiteeti jne. Selleks peab kultuurikorraldus olema ääretult paindlik – silmas pidades üldist kultuuripoliitikat, lähtuma kohalikest oludest, arengueesmärkidest ja inimeste soovidest.

Rahvamajja sisenedes sisenetakse maailma, kus saadakse end loominguliselt väljendada, kunstiliselt teostada, oma loomingut teistega jagada. Ühised huvid ja eesmärgid seovad erinevates eluvaldkondades leiba teenivad inimesed ühtseks loominguliseks kollektiiviks. Vahetatakse ideid ja energiaid ning sünnivad uued paikkondlikud vaimse kultuuri väärtused." kirjutab Kai Kannistu, Eesti Rahvamajade Ühingu esinduskogu Viljandimaa esindaja.

24. oktoobril toimub Eestimaa Rahvamaja Päev, millega on ühinenud Tsooru rahvamaja. Päeva eesmärgiks on liita kogukonda, teadvustada ja tutvustada rahvamajade argipäeva ning väärtustada seal töötavaid inimesi.

24. oktoobri laupäev on rahvamajal juba osaliselt sisustatud.

Tähelepanu võib pöörata **Tsooru täikale 5**, mis tavapärasele kestusele on tunni võrra lühem (kell 11.00-13.00)

Kell 14 kuni 16 toimub lauatennise harrastajate vaheline võistlus Tsooru rahvamaja poolt välja pandud karikale.

Kell 17-19 on kohtumine Ago Ruusiga, kes tungib enne sõjaaegsete fotograafide ellu. Tutvustab rahvamajas avatud Aleksander Shmidti fotonäitust ja palju muud huvitavat.

Kell 19 aga on maja teatrisõprade päralt. Meile tuleb külla mittetulundusühinguna tegutsev Müüdud Naer kontsert-lavastusega „Üle aiste lööma läen". Kontsert-lavastus on muusikaline pihtimus naistele ja elule, pühendusega Lõuna-Eesti meestelt. Margus Konnula ehk Contra luulele kirjutatud lood kõnelevad eelkõige armastusest, naistest ja elust. Tema humoorikas looming annab võimaluse vaadelda eelpool nimetatud teemasid värskemalt ja kergemalt. Loodav muusikaline materjal seotakse šketside ja vahetekstidega ühtseks tervikuks, mida esitavad neli musitseerivat näitlejat Agu Trolla, Imre Õunapuu (Rakvere Teater), Vootele Ruusmaa ja Margus Grosnõi (Rakvere Teater).

Müüdud Naer

Etenduse kestvus on 1 tund ja 15 minutit. Imre Õunapuu hea mänguoskusega said tsoorulased siinkandis nautida möödunud aasta suvel Lepistu koolimajas Juhan Jaigile pühendatud etendustel. Siis oli Vootele Ruusmaa lavastaja rollis.

Kalle Nurk

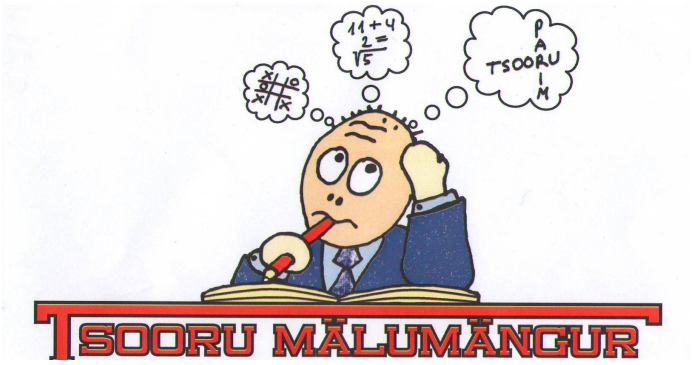

TSOORU MÄLUMÄNGUR
2020 FINAAL
4. oktoobril kell 14

Tsooru mälumängur 2021
I etapp
25. oktoobril kell 14

Idamaal see vanakese pilt seinale riputatuna annab pikka iga.

TSOORUS TEHAKSE TUTVUST IDAMAADE TERVISE-KULTUURIGA

Hiinas on tervisevõimlemist harrastatud juba mitmeid tuhandeid aastaid tagasi. See on kindlaks tehtud arheoloogiliste leidude kaudu. Geraamilistel vaasidel, haudadest jm leidudel on joonistused, mis sellele viitavad. Idamaade kunsti kasutatakse kõikides maailmajagudes. Nii on ka paljud inimesed selle kunsti endale selgeks teinud ja jagavad oma teadmisi teistelegi. Üks nende hulgast on Mart Parmas.

Mart Parmasel tekkis huvi Idamaade ja kehakultuuri vastu juba 40 aastat tagasi. Alustas ta joogaga, järgnesid taiji, qigong, shindo ja muud idamaised tehnikad. Ta on õppinud Hiina, Jaapani ja Tai meistrite juures. Nüüd on ta andnud nõusoleku tulla 17. oktoobril Tsooru rahvamajja rääkima idamaade tervisekultuurist, näitama selleteemalisi filme ja on võimalus ühtteist praktiseeridagi. Kohtumine on organiseeritud kolme rahvamaja (Uue-Antsla, Antsla ja Tsooru) koostööna. Kahel eelneval päeval viibib Mart Parmas nendes teistes majades.

Laupäeval, 17. oktoobril alguse kell 10 Tsooru rahvamajas

TERVISEPÄEV

Sel päeval keskendutakse sügisele kuidas ümberhäälestuda sügise ajale, mida süia, kuidas hoida kopse mis on sügisel eriti tundlikud, milliseid võimlemis-harjutusi teha sügisel jne. Tutvume ning õpime liht-said ja loomulikke võtteid ja harjutusi, et olla paremas füüsises ja vaimses vormis. Sobib kõikidele vanus-tele, eeskätt täiskasvanutele. Sel päeval on soovitav tulla sportlikus riietuses. Harjutustest tuleb kindlasti maoharjutus, mis on hea seljale. Kilpkonnaharjutus aga rahustab. Kohtumine kestab ligikaudu kolm tundi. Kuna selle päeva vastu on huvi suur, siis alustame juba nüüd osavõtjate registreerimisega. Selleks võtke ühendust Tsooru rahvamaja juhatajaga. Tulla võivad kõik nii lähedalt kui kaugelt.

Kaasa võtta ainult 3 eurot.

Kalle Nurk

SOTSIAALMINISTER TUNNUSTAS TSOORULAST LEA JÕEVERE

Sotsiaalminister Tanel Kiik tunnustas 31 vanemaealist inimest, kes paistsid silma COVID-19 esimese puhangu ajal oma tegevusega kogukonnas. Võru maakonnast said tunnustuse osaliseks Evi Tarro, Lea Jõevere ja Hille Järvekald. Ministri sõnutsi tegid need inimesed eriolukorra ajal suure pühendumusega tööd ning abistasid neid, kes seda kõige rohkem vajasid. Tavaliselt on Sotsiaalministeerium korraldanud igal aastal augustis traditsioonilise vastuvõtu silmapaistvate vanemaealiste tunnustamiseks. Seekord seoses koroonasse haigestumise arvu tõusu tõttu jääb iga-aastane tänuüritus ära ja tunnustused saadetakse koos meenega koju posti teel.

Palju õnne Lea Jõeverele omistatud tunnustuse puhul!

KL

VÕRUMAA KOROONASSE HAIGESTUMUS ON ÜLETANUD POOLESAJA PIIRI

Nii nagu ennustati ja ette valmistuti uueks COVID-19 puhanguks, ongi see käes. 10. septembri seisuga on see ületanud 100 000 inimese kohta poolesaja piiri (53,65). Selle päeva seisuga on nakatunud Võru linnas (10) ning Võru vallas (8) ja Rõuge vallas (1). Keskmine haigestunute vanus on 40 eluaastat ja neist 68% on naised. Suuremaks paanikaks pole hetkel siiski põhjust, sest Võrumaal olevad aktiivsed kolded on piiritletud ning teadmata nakkusallikaid ei ole.

Oleme valvsad ning käitume enda ja kaaskodanike tervist hoides!

ÕNNITLEME!

Armastus on uue elu alus,
lapseootus kauneim aeg meie elus,
kui väike ime kasvab ema rinna all,
nii habras, puhas hing on tal.
Ei tea ta veel mis elus ootab ees,
nii turvaline, mõnus emaüsa sees,
on kasvada ja ootata mil saabub hetk,
kui alguse saab raske sünniretk.
On siia ilma jõudnud nüüd see ime,
kes kannab kaunist ..... nime,
need väiksed pihud, nopsnina, pruntis suu,
ei kaunimat tea meist keegi juu.

85	**SISAS**	**ILME**	**07.09.1935**	**Tsooru**
83	VALLING	HILJA	26.09.1937	Kikkaoja
79	KIVI	IVI	15.09.1941	Luhametsa
79	PIHU	ENDEL	01.09.1941	Savilöövi
76	REILJAN	MAIE	06.09.1944	Viirapalu
66	VASSILJEVA	TIIU	28.09.1954	Tsooru
63	VÄITS	LIIDIA	03.09.1957	Tsooru
62	PLOOM	MAIRE	30.09.1958	Tsooru
58	KOOBAK	LIILI	28.09.1962	Kikkaoja
58	REHEMETS	RIINA	25.09.1962	Tsooru
57	SIBUL	TIIT	02.09.1963	Tsooru
57	TALJA	AAVO	28.09.1963	Tsooru
55	**PÜTSEP**	**HEILI**	**25.09.1965**	**Roosiku**

Liis Keerov

Allan Kannimäe

pisipoja

KERON (11.09.2020)

sünni puhul

87	NIILUS	ENDEL	05.10.1933	Tsooru
79	LAIDVER	EVI	21.10.1941	Tsooru
72	TAMMIKSAARE	LEHTE	24.10.1948	Tsooru
72	KIKAS	HELGI	21.10.1948	Roosiku
71	BERGMANN	LAINE	25.10.1949	Tsooru
71	PÄRNA	AIME	10.10.1949	Luhametsa
70	**SOIKKA**	**HELJU**	**31.10.1950**	**Viirapalu**
66	KRUUS	SIRJE	28.10.1954	Viirapalu
65	**SAAREMÄGI**	**LIIDIA**	**27.10.1955**	**Tsooru**
64	JÕEVERE	AIVAR	29.10.1956	Tsooru
64	UDRAS	KALEV	10.10.1956	Kikkaoja
63	HORG	ESPER	30.10.1957	Savilöövi
62	KROONMÄE	KERSTI	07.10.1958	Tsooru
61	KOOBAKENE	RITA	16.10.1959	Tsooru
61	VAAB	KAIDO	29.10.1959	Savilöövi
57	PUIESTEE	LUULE	10.10.1963	Tsooru

MÄLESTAME

THEODOR LIEBERT
10.XII 1934 - 14.VII 2020

Maiki Prans

Kevin Keerov

pisitütre (19.09.2020)

sünni puhul

Tsooru kandi rahva teabeleht

Väljaandja ja toimetaja: ***Kalle Nurk tel: 5193 0084***
Kuulutused ja kaastööd: nurgake@hot.ee
Külaleht Internetis: http:/tsoorukant.planet.e
Kalle Nurga filmimaterjal youtube`s: Tsooru Kant